

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1953

ANDRA KAMMAREN

Nr 9

7—11 mars.

Debatter m. m.

	Sid.
Onsdagen den 11 mars.	
Riksdagens påskferier	6
Svar på interpellationer av:	
Herr Dickson ang. åtgärder i syfte att lindra nödläget i Västtyskland	6
Herr Senander ang. utrustning av svenska fartyg i utrikesfart med räddningsflottor	7
Herr Onsjö ang. ombyggnad av järnvägslinjen Källby—Kinnekleva till normalspår	8
Fru Eriksson i Stockholm ang. körkortsbestämmelserna för socker- sjuka personer	11
Herr Nilsson i Bästekille ang. import av matpotatis från Danmark.	13
Utgifter under riksstatens sjunde huvudtitel:	
Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet	22
D:o: Vissa kostnader för intervjuundersökningar m. m.	27
Ändrad lydelse av 1 § förordningen om mödrahjälp	31
Befrielse för C. M. O. Klingspor och E. J. Karlsson från inkomstskatt för viss uppuren ersättning för röjning av minfält	32
Åtgärder till trafiksäkerhetens främjande	34
Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen	36
Förevisande av djur vid offentliga föreställningar	61
Kreditgivning åt hantverk och småindustri i Stockholms län	61
Interpellation av herr Nyberg ang. verksamheten vid marinens apte- ringsverkstad i Karlskrona	62

Samtliga avgjorda ärenden.

	Sid.
Onsdagen den 11 mars.	
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 7, ang. utgifter under sjunde huvudtiteln (finansdepartementet)	22
— nr 19, ang. utgifter å tilläggsstat II (finansdepartementet)	30
— nr 29, ang. anslag å kapitalbudgeten (finansdepartementet).	30
<i>Sammansatta stats- och andra lagutskottets</i> utlåtande nr 2, i anledning av § 11 i riksdagens år 1952 församlade revisorers berättelse ang. verkställd granskning av statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning m. m.	30
— nr 3, ang. ändrad lydelse av 1 § förordningen den 11 juni 1937 om mödrahjälp, m. m.	31
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 21, ang. befrielse för C. M. O. Klingspor och E. J. Karlsson från erläggande av inkomstskatt för viss uppuren ersättning för röjning av minfält	32
— nr 22, om skattefrihet för vissa bidrag till nedbringande av bostadskostnader	34
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 8, ang. åtgärder till trafiksäkerhetens främjande m. m.	34
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 7, ang. upphävande av strandlagen, m. m.	36
— nr 8, ang. en allmän översyn av gruvlagen	60
— nr 9, ang. översyn av bestämmelserna om förevisande av djur vid offentliga föreställningar	61
<i>Andra kammarens allmänna beredningsutskotts</i> utlåtande nr 2, ang. beredande av möjlighet för närings- och kommunikationsrådet i Stockholms län att utöva kreditgivning åt hantverk, m. m.	61

Lördagen den 7 mars.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 28 nästlidna februari.

§ 2.

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 73, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1952 vid dess trettiofemte sammanträde fattade beslut; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 74, angående anslag till odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund; och

nr 75, angående vissa anslag för budgetåret 1953/54 till riksarkivet.

§ 3.

Föredrogs den av herr *Dickson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena angående åtgärder i syfte att lindra nödläget i Västtyskland.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4.

Föredrogs den av fröken *Elmén* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående pension eller engångsersättning till biträden vid växelstationer på landsbygden, vilka entledigas till följd av den pågående automatiseringen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde;

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av § 11 i riksdagens år 1952 församlade revisorerers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning m. m.; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp, m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 21, i anledning av väckta motioner angående befrielse för majoren C. M. O. Klingspor och sergeanten E. J. Karlsson från erläggande av inkomstskatt för viss uppbyren ersättning för röjning av minfält; och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning

om skattefrihet för vissa bidrag till nedbringande av bostadskostnader;

andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om utredning angående åtgärder till trafik-säkerhetens främjande m. m.;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner angående upphävande av strandlagen den 30 maj 1952 (nr 382) m. m.;

nr 8, i anledning av väckta motioner om en allmän översyn av gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314); och

nr 9, i anledning av väckt motion om översyn av bestämmelserna om förevisande av djur vid offentliga föreställningar; samt

andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 2, över motion om beredande av möjlighet för närings- och kommunikationsrådet i Stockholms län att i likhet med företagarföreningar i andra län utöva kreditgivning åt hantverk och småindustri inom Stockholms län.

§ 6.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från första lagutskottet:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 3 maj 1946 (nr 175) med vissa bestämmelser rörande skadeståndsskyldigheten för förare av motorfordon, motorredskap och traktortåg, som tillhöra eller nyttjas av staten;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.; och

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående godkännande av konvention för skydd av den industriella äganderätten, m. m.;

från sammansatta stats- och andra lagutskottet nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om höjning av folkpensioner m. m.; samt

från jordbruksutskottet nr 64, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stödlån till jordbrukare, m. m. jämte i ämnet väckt motion.

§ 7.

Anmälades, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 72, angående befrielse från betalningsskyldighet för viss allmänna arvsfonden tillkommande fordran på grund av borgen;

nr 76, med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1953/54;

nr 77, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln m. m.;

nr 78, angående anordnande av medicinsk undervisning vid vissa Stockholms stad tillhöriga sjukhus;

nr 79, angående förlängning av statens borgensåtagande för vissa skuldförbindelser av Husaby aktiebolag; och

nr 81, med förslag till lag angående ändring i hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461) samt om fortsatt giltighet av samma lag.

Dessa propositioner bordlades.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 2.03 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Tisdagen den 10 mars.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 3 och den 4 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas att riksdagsman Gösta Andersson, som lider av influensa med inflammatorisk retning i näsans bihålor jämte akut luftrörskatarr, är under tiden d. 6/3 t. o. m. d. 16/3 oförmögen deltaga i riksdagsarbetet.

Möln dal d. 6/3 1953.

Eric Malmström.

Leg. läk.

Herr Andersson i Möln dal beviljades ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 6 till och med den 16 innevarande mars.

Herr talmannen meddelade, att herr Fast, som vid kammarens sammanträde den 17 nästlidna februari med läkarintyg styrkt sig till vidare vara hindrad att deltaga i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 72, angående befrielse från betalningsskyldighet för viss allmänna arvsfonden tillkommande fordran på grund av borgen;

nr 76, med förslag till stat för försvarsrets fastighetsfond för budgetåret 1953/54;

nr 77, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln m. m.;

nr 78, angående anordnande av medicinsk undervisning vid vissa Stockholms stad tillhöriga sjukhus; och

nr 79, angående förlängning av statens borgensåtagande för vissa skuldförbindelser av Husaby aktiebolag; samt

till behandling av lagutskott propositionen nr 81, med förslag till lag angående ändring i hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461) samt om fortsatt giltighet av samma lag.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 7, 19 och 29, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden nr 2 och 3, bevillningsutskottets betänkanden nr 21 och 22, andra lagutskottets utlåtande nr 8, tredje lagutskottets utlåtanden nr 7—9 och andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 2.

§ 5.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde; och

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser civildepartementets verksamhetsområde.

§ 6.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

Riksdagens påskferier. — Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att lindra nödläget i Västtyskland.

nr 82, angående statstjänstemännens löner under år 1953 m. m.;

nr 84, angående ombesörjande i vissa fall av den undervisning, från vilken distriktsöverlärare befriats; och

nr 86, angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar och omkostnader vid statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 7.

Anmälades en till herr talmannen under sammanträdet avlämnad motion, nr

445, av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 69, angående statsbidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem.

Denna motion bordlades.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.04 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 11 mars.

Kl. 2 em.

§ 1.

Riksdagens påskferier.

Herr TALMANNEN yttrade: Efter samråd med talmannen i första kammaren och talmanskonferensen får jag beträffande riksdagsarbetet vid påsktiden meddela följande.

De sista arbetsplena före påsk beräknas äga rum onsdagen den 1 instundande april då emellertid kvällsplena icke kommer att anordnas. Kamrarna sammanträder åter torsdagen den 9 april kl. 2 eftermiddagen för anställande av gemensamma omröstningar, såvida voteringspropositioner för sådant ändamål blivit dessförinnan godkända. I motsatt fall avses, att utskottsarbetet återupptages sagda torsdag den 9 april, varefter kamrarnas sammanträden kommer att hållas i sedvanlig ordning. Allt detta gäller under förutsättning att intet oförutsett inträffar, som påkallar annan ordning.

§ 2.

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att lindra nödläget i Västtyskland.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**, som anförde: Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr **Dickson** har till mig riktat följande fråga:

»Är Eders Excellens i tillfälle giva kammaren besked om huruvida regeringen planerar någon åtgärd i syfte att lindra nödläget i Västtyskland?»

Till svar på interpellationen vill jag understryka, att regeringen är väl medveten om de oerhörda svårigheter som flyktingströmmen från Östtyskland till Västtyskland skapar. I anslutning till en vädjan från FN:s flyktingkommissarie, som förra veckan besökte Stockholm, har svenska regeringen i senaste konseljen anvisat sammanlagt 1 100 000

Svar på interpellation ang. utrustning av svenska fartyg i utrikesfart med räddningsflottar.

kr. till flyktinghjälp. Av dessa medel skall ett belopp av 1 milj. kr. enligt flyktingkommissariens förslag användas för leverans av trähus till Västtyskland. En svensk expert har redan rest ner till Bonn för att förhandla om leveransen. Vidare har Rädda barnen för sin verksamhet bland flyktingarna i Västtyskland erhållit 100 000 kr.

Vid sidan av dessa statliga bidrag sker som bekant insamling på frivillighetens väg genom Röda korset och Rädda barnen.

Härpå yttrade

Herr DICKSON (h): Herr talman! Det initiativ från regeringens sida, om vilket utrikesministern här har talat, togs rent formellt i fredags genom den konselj, som då hölls, men det hade tydligen övervägts långt tidigare, och pressmeddelandet om regeringens ställningstagande kom samma lördag som interpellationen låg på riksdagens bord för kammarens godkännande. Jag kunde ju då ha begärt talmannens tillstånd att få återta interpellationen, eftersom den i sak redan var besvarad, men jag tyckte ändå att det kunde vara riktigt att denna angelägenhet, som dock är rätt betydelsefull, redovisades i riksdagens protokoll. Därigenom fastslås, tycker jag — vilket för övrigt inte på något sätt är överraskande — regeringens av större delen av vårt folk delade starka känsla för begreppet internationell solidaritet.

Jag erinrar i detta sammanhang om regeringens snabba ingripande, när det gällde olyckorna i Holland, och jag känner till de vidsträckta fullmakter, som vårt sändebud i Haag i det sammanhanget erhöll.

Jag ber att få tacka hans excellens utrikesministern för svaret på min interpellation, och jag är övertygad om att regeringen liksom förut följer denna fråga med stor uppmärksamhet och, om nya situationer skulle inträda, övervä-

ger om ytterligare hjälp i ett eller annat avseende kan vara erforderlig. Man skulle ju kunna tänka sig — som det i interpellationen ifrågasättes — hjälper även av annat slag, t. ex. i form av tillhandahållande av transportmedel eller genom överförande av flyktingar hit till Sverige för längre eller kortare tid, men jag är som sagt övertygad om att regeringen därvidlag från fall till fall bedömer och följer frågan. Jag ber ånyo att få uttrycka min tacksamhet för det svar jag här ehållit.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Svar på interpellation ang. utrustning av svenska fartyg i utrikesfart med räddningsflottar.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, erhöll på begäran ordet för att besvara herr Senanders interpellation ang. utrustning av svenska fartyg i utrikesfart med räddningsflottar.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter. Herr statsrådet Ericsson uppläste nu svaret, som var så lydande:

Herr talman! Herr Senander har frågat mig, om jag anser att flottar ombord å fartyg har en viktig uppgift att fylla även i fredstid. Därest så är fallet, vill han veta, om jag kommer att taga initiativ till att utfärda en förordning angående skyldighet för svenska fartyg i utrikes fart att vara utrustade med räddningsflottar.

Frågan om bärgningsredskap på fartyg var föremål för ingående behandling vid 1948 års internationella sjöfartssäkerhetskonferens. I konferensen deltog experter, representerande de olika kategorierna av ombordanställda, från samtliga sjöfartsidkande länder av någon betydelse. Vid konferensen an-

Svar på interpellation ang. ombyggnad av järnvägslinjen Källby—Kinnekleva till normalspår.

togs en internationell konvention för betryggande av säkerheten för människoliv till sjöss. I konventionen finns föreskrifter om att fartyg skall vara utrustade med livbåtar och vissa bärgningsredskap. Flottar är däremot icke obligatoriska enligt konventionen.

Riksdagen godkände konventionen i februari 1950, och den trädde i kraft i november 1952.

Frågan om att utöka säkerhetsanordningarna på handelsfartyg med räddningsflottar prövas f. n. av kommerskollegium. Sveriges fartygsbefälsförning och Svenska sjöfolksförbundet har nämligen hösten 1951 gjort framställningar i ämnet till kollegium. Inom kollegium har — efter vissa remisser i ärendet — utarbetats preliminärt förslag till bestämmelser. Dessa innebär i korthet att lastfartyg om minst 500 bruttoton i norrsjöfart och vidsträcktare fart skall förses med flottar för minst halva antalet personer ombord. I förslaget finns också föreskrifter hur flottarna skall vara beskaffade, placerade och utrustade. Förslaget har remitterats till olika sjöfartsorganisationer.

Med hänsyn till att frågan sålunda för närvarande behandlas inom kommerskollegium anser jag mig böra avvakta den utredning, som härvid förebringas, innan jag uttalar mig i de frågor interpellationen avser.

Härefter anförde

Herr SENANDER (k): Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till statsrådet och chefen för handelsdepartementet för det lämnade svaret. Jag kan också säga, att jag åtminstone för tillfället är nöjd med detsamma, och jag hoppas att vi inom kort skall bli i tillfälle att ta ställning till det förslag, som kommerskollegium synes ha utarbetat.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4.

Svar på interpellation ang. ombyggnad av järnvägslinjen Källby—Kinnekleva till normalspår.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! I en interpellation har herr Onsjö frågat mig om jag anser, att järnvägslinjen Källby—Kinnekleva bör ombyggas till normalspår eller om jag har för avsikt att upptaga byggnadsfrågan till omprövning?

Som svar härpå vill jag anföra följande.

I sitt i mars 1950 avlämnade betänkande angående de smalspåriga västgötabanorna förordade 1943 års järnvägskommitté bl. a., att järnvägslinjen Håkantorp—Lidköping—Forshem ombyggdes till normalspår och att i samband därmed sidolinjen Källby—Kinnekleva ombyggdes till normalspårigt industrispår.

Kommittén har som motivering för sitt förslag angående breddning jämväl av sidolinjen meddelat, att vid tidpunkten för kommitténs ställningstagande betydande mängder jordbrukskalk bröts vid Kinnekulle. Kalken transporterades till största delen till jordbruksbygderna i södra Sverige och måste enligt lämnade uppgifter till omkring 75 procent omlastas. Från lantbrukarnas sida klagades över att härigenom kalkens kvalitet starkt försämrades. En viss minskning i kalkbrytningen kunde emellertid redan då konstateras. Denna nedgång bedömdes dock av Mellersta Sveriges kalkbruks centralförening vara av mera tillfällig natur och bero på bristen på arbetskraft. Vid denna tid rådde därjämte ännu oklarhet om det statliga skifferoljeverkets framtid. Den kommitté, som tillsatts för att utröna möjligheterna att upptaga annan tillverkning på platsen, hade föreslagit brytning

Svar på interpellation ang. ombyggnad av järnvägslinjen Källby—Kinnekleva till normalspår.

och bränning av kalk i storindustriell skala.

Med hänsyn till dessa förhållanden inriktade järnvägskommittén sig på att få till stånd en sådan trafikuppläggning, att mottagare vid smalspårsbanor skulle få sin kalk lastad vid Kinnekleva på bandelen Forshem—Skara, medan kalk till trafikanter vid normalspårsbanor skulle transporteras via den till ombyggnad föreslagna linjen Lidköping—Forshem, varför för undvikande av omlastningar erfordrades ombyggnad även av sidolinjen Källby—Kinnekleva.

Hösten 1950, då järnvägsstyrelsen begärde anslag för ombyggnad av järnvägslinjen Håkantorp—Forshem med Källby—Kinnekleva, hade förhållandena ännu icke undergått en sådan förändring, att styrelsen ansåg sig ha tillräckliga skäl att frågå kommitténs förslag vad beträffar sidolinjen. Först år 1952 har trafiksiffrorna radikalt förändrats. Avsant gods i vagnslaster utgjorde åren 1949—1951 ca 22 300, 24 700 resp. 25 400 ton. Under år 1952 utgjorde godsmängden emellertid endast 11 900 ton, en minskning i förhållande till år 1951 med över 50 procent. Den starka nedgången har sin grund främst i att transportererna av orsten till Skånska Cementaktiebolagets fabrik i Hällekis fr. o. m. slutet av maj 1952 överförts till landsväg på grund av att landsvägsavståndet är betydligt kortare än järnvägsavståndet. Enligt vad som förspors kommer f. ö. användningen av orsten tämligen snart att helt upphöra. Även transportererna av kalk för jordbruksändamål har nedgått under året.

De ändrade förhållandena har beaktats av järnvägsstyrelsen. Redan vid mitten av förra året inleddes sålunda vissa undersökningar i syfte att utreda, huruvida trafikfrågorna inom Källby—Kinneklevaområdet kunde lösas på annat sätt än genom breddning

av den här berörda bandelen. Bl. a. har de av kalktransporterna intresserade industriföretagen beretts tillfälle att framföra sina önskemål. Därvid har framkommit, att dessa företag av olika skäl föredrar att transportera kalken med lastbil till Källby eller Kinnekleva.

På grund av vad jag sålunda anför, anser jag att beslutet om breddning av bandelen Källby—Kinnekleva bör omprövas. Ett definitivt ställningstagande till frågan synes dock böra få anstå i avvaktan på det förslag, som järnvägsstyrelsen efter slutförd utredning väntas komma att framlägga. Avslutningsvis vill jag nämna, att ännu inga kostnader nedlagts på förberedelser för breddning av ifrågavarande bandel och att heller inga åtgärder, som kan föregripa omprövningen av breddningsbeslutet, kommer att vidtagas.

Härefter anförde:

Herr ONSJÖ (bf): Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra ett tack för svaret på min interpellation. Jag kan säga, att jag är nöjd med detsamma.

Den direkta anledningen till min interpellation var, att i den bygd där denna järnväg går fram höll en avdelning av Riksförbundet Landsbygdens folk ett offentligt möte, på vilket de närvarande uttalade sig för att järnvägen skulle läggas ned. Detta är ju i och för sig mycket uppseendeväckande, ty vanligen brukar befolkningen i trakten kämpa för att få sina järnvägar förbättrade.

När det inte i statsverkspropositionen, såvitt jag kunnat finna, har antytts någonting om att frågan om järnvägen Källby—Kinnekleva kommit i nytt läge, tyckte jag det fanns anledning att rikta statsrådets uppmärksamhet på frågan. Helt allmänt gäller givetvis, att de pengar som lägges ned

Svar på interpellation ang. ombyggnad av järnvägslinjen Källby—Kinnekleva till normalspår.

på breddning av järnvägarna bör användas, där de kommer till den bästa nyttan, och jag vill inte dölja att jag har haft det motivet att de pengar, som här kan sparas, borde kunna användas till förbättring av en annan järnväg, vars betydelse är av en helt annan storleksordning, nämligen västgötajärnvägen mellan Göteborg och Skara. Den frågan ligger mig mera varmt om hjärtat, men den kommer ju upp i annat sammanhang.

Om den utredning, som statsrådet här har ställt i utsikt, kommer fram till det resultatet att järnvägen Källby—Kinnekleva inte skall breddas, förutsätter jag att man har i minnet, att de pengar vi här sparar skall kunna användas till en breddning av nämnda västgötajärnväg. Men om man kommer till den slutsatsen att järnvägslinjen Källby—Kinnekleva inte skall breddas, så kan det nog diskuteras, om den över huvud taget har någon uppgift att fylla. Man har ju tänkt sig att hela järnvägen skall läggas ned — jag tycker åtminstone det förefaller så — men det är en sak som jag inte har någon personlig uppfattning om.

Jag ber som sagt att få tacka för svaret.

Herr SUNDSTRÖM (s): Herr talman! Jag är fullt enig med interpellanten att man naturligtvis skall använda pengarna där de bäst behövs och för det ändamål, som kan åstadkomma den bästa effekten. Jag vill emellertid i detta fall säga att den ort som det här gäller, nämligen Kinnekleva, på grund av förändrade förhållanden på oljeutvinningens område har drabbats ganska hårt av minskade arbetstillfällen av olika slag. Man har hyst vissa förhoppningar om att man skulle kunna uppnå en sådan kalkbrytning och kanske också en fabrikation av byggnadsmateriel, som skulle kunna ge sysselsättning åt den befolkning som drogs

till Kinnekleva under den tid staten bedrev oljeutvinning där.

Nu har nedgången i kalktransporterna under det senaste året tagits till intäkt för att man nu borde aktualisera en omläggning av planen att göra järnvägen mellan Källby och Kinnekleva bredspårig. Jag tror emellertid att ett års nedgång i kalkbrytningen är en alltför ringa anledning att nu rubba en plan, som ändå har framkommit genom mycket noggranna undersökningar av järnvägssakkunniga och som riksdagen tidigare har beslutat fastställa. Jag ber därför att få vädja till kommunikationsministern och även till kungl. järnvägsstyrelsen att man vid den omprövning som nu skall äga rum tar all nödig hänsyn till de omständigheter, som är för handen i Kinnekleva, och framför allt att man vid denna omprövning ser till att inte sparsamhetshänsyn får medföra, att ortens utvecklingsmöjligheter minskas och kommunikationerna försämrats. Skulle så ske vore det sannerligen att djupt beklaga.

Herr ODHE (s): Herr talman! När man tar del av interpellationen kan man kanske få den uppfattningen, att här föreligger ett allmänt önskemål från befolkningens sida i Kinnekleva att järnvägen skall läggas ned. Jag tror emellertid att så inte är fallet. En stor del av de människor som där för bygger och bor önskar ha järnvägen kvar. Och skall den finnas kvar är det väl också det enda vettiga att den breddas. Detta har kommit till klart uttryck, såvitt jag förstår, i en hel rad uttalanden och skrivelser från platsen, från företagare och arbetsledare, från personal- och arbetarorganisationer.

Detta kan även vara naturligt. Folket i Kinnekleva var tidigare varit ute i blåsväder, och det är därför ganska naturligt, om man nu på nytt börjar känna sin existens hotad. Man hyser

Svar på interpellation ang. körkortsbestämmelserna för sockersjuka personer.

alltjämt förhoppning om att industrifrågan i framtiden skall lösas och detta på ett, som man får hoppas, kanske bättre sätt än för närvarande. Men det är uppenbart att om järnvägen skulle komma att läggas ned, blir utsikterna för en gynnsammare utveckling betydligt mindre och kanhända rent av obehagliga. Det är därför naturligt, menar jag, om man nu åter börjar hysa en viss oro för framtiden.

Jag har, herr talman, velat i korthet anföra dessa synpunkter som en motvikt till dem som framkommer i interpellationen. Jag har också velat poängtera att en stor del av befolkningen i Kinnekleva önskar och hoppas få ha sin järnväg kvar och att den enligt föreliggande plan också kommer att breddas.

Herr ONSJÖ (bf): Herr talman! Jag kan väl inte behöva säga, att min inställning givetvis inte står i något motsatsförhållande till de sista ärade talarnas. Om det verkligen visar sig, att denna järnväg har en uppgift att fylla för ortens näringsliv, är det självklart att den skall fullföljas, men då det gått därefter att all trafik, som det uppges här, har lagts ned, kan man givetvis inte uppehålla och bredda en järnväg — vilket kostar så mycket — för järnvägens egen skull. Det är bara en sträcka på nio kilometer det är fråga om, så den kan inte ha en så radikal inverkan på näringslivet i orten. Men, som sagt, jag tror att dessa pengar kommer till bättre användning för näringslivet i Västergötland om de användes för järnvägar, som är av större betydelse, här sålunda i första hand järnvägen Göteborg—Skara.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Svar på interpellation ang. körkortsbestämmelserna för sockersjuka personer.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade: Herr talman! Med kammarens tillstånd har fru Eriksson i Stockholm i en interpellation frågat mig, om jag är beredd att med ledning av undersökningsmaterial, som insamlats från diabetesstiftelsens sjukhem, ompröva de sockersjukas körkortsfråga och bringa den till en modern lösning.

Med anledning härav får jag anföra följande.

I 32 § 2 mom. vägtrafikkungörelsen stadgas bl. a. att för körkortssökande, som lider av sådant lyte, sådan sjukdom eller sådan syn- eller hörselnedsättning, som väsentligen minskar hans förmåga att föra fordon, varom fråga är, må länsstyrelsen utfärda körkort endast i de fall och på de villkor, som Konungen bestämmer. I anslutning härtill har i 67 § vägtrafikkungörelsen meddelats vissa särskilda bestämmelser om utfärdande av körkort för sådana sökande, som nyss nämnts. I 3 mom. av nämnda paragraf stadgas att körkort för den, som lider av sockersjuka eller nedsatt hörsselförmåga, må utfärdas efter tillstyrkan av medicinalstyrelsen och på de villkor styrelsen må hava angivit som förutsättning för tillstyrkandet.

Såsom interpellanten nämnt behandlades vid fjolårets riksdag en motion om ändrade bestämmelser beträffande körkort för sockersjuka med ögonförändringar. I yttrande över denna motion framhöll medicinalstyrelsen bl. a., att det hos de sockersjuka framträder sjukliga förändringar i ögats näthinna i vissa fall redan efter 5 år, i andra fall — och detta är det vanligaste — efter 10 à 15 år och någon gång så sent som efter 20 à 25 år. Ungefär parallellt med ögonbottenförändringarna går också synnedsättningen. Fortskridandet av denna kan inte på förhand beräknas. På grund härav och då synnedsättningen enligt vad man numera vet kan ske i raskt tempo, ansåg sig medicinalsty-

Svar på interpellation ang. körkortsbestämmelserna för sockersjuka personer.

relsen — såväl i de sockersjukas som i den trafikerande allmänhetens intresse — inte böra taga ansvaret för ett tillstyrkande av körkort för sådana sockersjuka, som företedde förändringar i näthinnan.

Sedan detta utlåtande avgavs har medicinalstyrelsen emellertid, enligt vad jag inhämtat, ytterligare prövat körkortsfrågan för de sockersjuka och därvid funnit det möjligt att i någon mån minska sina krav. Under hösten 1952 ägde sålunda en överläggning rum mellan styrelsen och två på området särskilt sakkunniga läkare. Med stöd av ett stort material, innefattande alla former och stadier av diabetiska ögonskador, har medicinalstyrelsen därefter beslutat tillstyrka körkort för vissa ögonskadade diabetiker, speciellt sådana, där synskärpan ej är nedsatt, där de sjukliga förändringarna alls icke eller ytterst obetydligt berör centrum för synperceptionen, den gula fläcken, och där övriga av sjukdomen föranledda skador icke har sådan karaktär att en relativt hastig nedgång av synskärpan är att befara. I överensstämmelse härmed har medicinalstyrelsen efter den 1 december 1952 tillämpat mindre restriktiva normer för tillstyrkande av körkort åt sockersjuka med ögonförändringar, varvid i alla tveksamma fall ögonspecialisten i styrelsens vetenskapliga råd tillfrågats. Styrelsen har dock i fall av tillstyrkan icke ansett tillrädligt att körkortets giltighetstid utsträcker längre än till ett år.

Att mot den medicinska sakkunskapens avstyrkande gå ännu längre än vad som följer av medicinalstyrelsens nu ändrade praxis förefaller mig inte tillrädligt med hänsyn till de risker, som därvid kan uppstå för andra trafikanter. Skulle emellertid den fortsatta medicinska forskningen ge till resultat att ytterligare kategorier av sockersjuka utan risk kan betros med att föra motorfordon, förutsätter jag att de till-

ståndsgivande myndigheternas praxis ändras i enlighet därmed.

Härpå anförde:

Fru ERIKSSON i Stockholm (s): Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få uttala ett tack för interpellationssvaret.

Medicinalstyrelsen har ju, vilket jag har fått kännedom om sedan interpellationen lämnats, på ett smidigt sätt med redan vunna erfarenheter kunnat revidera sin tidigare inställning till de ögonskadade diabetikernas körkortsfråga. Det har skett utan den större utredning, som man tidigare förutsatte vara nödvändig. Min fråga är därför inaktuell, när det gäller det undersökningsmaterial, som jag hänvisade till. Det material, som redan samlats på diabetesstiftelsens sjukhem och skulle kunnat användas för denna sak.

Inte minst i dessa dagar är det kanske av vikt att betona, att inte alla diabetiker har ögonförändringar och att de sockersjuka, som har ögonblödningar, inte därför alltid har nedsatt synförmåga. Tidigare var man emellertid i medicinalstyrelsen så sträng i sin bedömning, att även sockersjuka med full synförmåga och t. o. m. med mer än normal synskärpa vägrades körkort, om de hade näthinneblödningar. Det är detta, som har känts hårt och oberättigat för de sockersjuka.

Denna nyligen ändrade praxis har väl inte hunnit verka i så många fall ännu, men jag har i min hand ett utslag från regeringsrätten, där man med stöd av den nya uppfattningen hos medicinalstyrelsen bifaller besvären från en som tidigare fått avslag på sin körkortsansökan. Man meddelar där »att klagandens sjukdom icke skall utgöra hinder för vederbörande länsstyrelse att för klaganden utfärda körkort under villkor dels att klagandens fortsatta innehav av körkortet göres beroende av att hon står under fortlöpande medicinsk kontroll

Svar på interpellation ang. import av matpotatis från Danmark.

och årligen hos länsstyrelsen genom intyg av läkare vid medicinsk sjukhusavdelning eller annan specialläkare, som utövar kontroll av hennes sjukdom, samt genom intyg av ögonläkare styrker, att sjukdomen icke avsevärt försämrats, *dels ock* att körkortet omedelbart skall upphöra att gälla, därest klaganden icke inom av länsstyrelsen utsatt tid inkommer med dylika läkarintyg.»

Medicinalstyrelsens åtgärder vittnar om en glädjande inlevelse i de sockersjukas sociala belägenhet. Det är en ljusning, och jag vill tacka herr statsrådet än en gång för glädjebudskapet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6.

Svar på interpellation ang. import av matpotatis från Danmark.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP, erhöll på begäran ordet för att besvara herr Nilssons i Bästekille interpellation angående import av matpotatis från Danmark.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter. Herr statsrådet Norup uppläste nu svaret, vilket var av följande lydelse:

Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Nilsson i Bästekille till mig riktat följande frågor:

1. Har statsrådet sin uppmärksamhet riktad på frågan om en eventuell import av dansk matpotatis med de följer en sådan import skulle få för den svenska potatisodlingen?

2. Har statsrådet för avsikt att vidtaga några åtgärder med anledning härav?

Med anledning härav får jag anföra följande.

1952 års potatisskörd såg från början synnerligen lovande ut. Förhoppningarna om en rekordskörd infriades emellertid lika litet i fråga om pota-

tisen som beträffande flera andra grödor. Orsaken härtill känner vi alla. Eftersommarens och höstens regniga och kalla väderlek hindrade potatisens normala utveckling och mognad. Trots de ogynnsamma betingelserna visade skördeuppskattningen per den 15 oktober 1952, att potatisskörden kvantitativt sett blev något över normalskörd eller cirka 1 950 000 ton. Då upptagningen icke var helt avslutad vid tiden för uppskattningen och väderleksförhållandena därefter ytterligare försämrades, får man nog räkna med en viss sänkning av skördesiffran. Statens jordbruksnämnds undersökningar av skördeskadorna visar emellertid att, även om i individuella fall mycket betydande skador inträffat, skördeminskningen blivit förhållandevis obetydlig i förhållande till totalskörden.

Tillförseln av potatis har hittills varit god och i allmänhet överstigit efterfrågan. Sådan matpotatis, som icke tillhör de högsta sortklasserna men dock är av så god kvalitet att den under tidigare år godtagits av konsumenterna, har i år varit mycket svårsåld. Odlarna har därför nödgats sälja sådan potatis till fabriker eller använda den för utfodring. På vissa håll har odlarna kvar mycket stora kvantiteter osåld potatis.

Vad angår priset på matpotatis företedde utvecklingen under hösten ett normalt förlopp med en sakta stigande priskurva. Sedan årsskiftet har emellertid stockholmsnoteringen på prima matpotatis varit oförändrad utan stegring ens under köldperioderna, vilket tyder på att utbudet varit större än efterfrågan. Producentpriset på matpotatis synes dock hittills ha hållit sig inom ramen för det i jordbrukskalkylen upptagna priset.

Vid sammanträde inför jordbruksnämnden den 27 januari i år med representanter för dels jordbrukets organisationer på ifrågavarande område, dels potatishandeln i Stockholm, framhöll representanterna för handeln, att

Svar på interpellation ang. import av matpotatis från Danmark.

något behov av import icke förelåg med hänsyn till den inhemska tillgången och att ej heller producentpriset kunde anses motivera någon import. Önskemål om import kunde endast motiveras med att den svenska potatisen i år skulle vara av sämre kvalitet än tidigare. Det anfördes, att importen av dansk potatis våren 1952 visat, att den danska potatisen är av betydligt bättre kvalitet än den inhemska samt att kraven på import närmast kom från de konsumenter, som föregående år varit i tillfälle att köpa dansk potatis.

Huruvida matpotatisen i år är av sämre kvalitet än tidigare har jag icke kunnat bilda mig något bestämt omdöme om. Uppgift står här mot uppgift. Att kvaliteten i vissa fall på grund av den ogynnsamma väderleken blivit nedsatt, är nog riktigt, men å andra sidan har tillgången på potatis hittills varit så riklig, att uppköparna i större utsträckning än tidigare kunnat avstå från att köpa av de lägre sortklasserna. Jag tror därför, att önskemålen om import i första hand föranledes av en tilltagande önskan från konsumenternas sida att kunna köpa en mera högklassig potatis än den vi normalt odlar och av en större villighet än förut att betala ett högre pris för verkligt förstklassig vara. Denna tendens har långt tidigare observerats av potatisodlarna. Dessa har därför redan lagt ned ett ganska omfattande arbete för att övergå till att i större omfattning än tidigare odla högklassiga sorter. Likaså har anstalter vidtagits för en bättre sortering av matpotatis och för försäljning av potatis i standardiserade förpackningar. En omläggning av odlingen tar emellertid ganska lång tid i anspråk. Då den högklassiga potatisen i allmänhet kräver mer arbete och lämnar lägre avkastning, behöver odlarna ha garantier för att de verkligen kan utvinna ett så högt pris, att de ökade odlingskostnaderna täckes. I

detta syfte har potatisodlarnas organisationer tillsammans med representanter för potatishandeln tillsatt en kommitté för att utarbeta nya kvalitetsbestämmelser för matpotatis och anordna en effektiv kontroll av att dessa bestämmelser efterföljes. Saluhållande av matpotatis efter kontrollerade kvalitetsklasser har nämligen ansetts främja såväl konsumenternas krav på att kunna köpa potatis av hög kvalitet som odlarnas krav på att få ett sådant pris för högklassig potatis, att det täcker merkostnaderna.

En av jordbruksnämnden tillsatt kommitté för översyn av Lantbruksförbundets potatisnotering har inlett samarbete med nyssnämnda kommitté, och båda kommittéerna har i sin tur samrått med lantbruksstyrelsen, bland annat angående utformningen av kontrollapparaten. Lantbruksstyrelsen har å sin sida konfererat med mig i saken, och jag har självfallet ställt mig villig till det initiativ som sålunda tagits.

För en vidgad odling av högklassig matpotatis föreligger emellertid det hindret, att förhållandevis stora områden av de potatisodlande länen förklarats smittade av potatiskräfta eller utgör skyddsområden i anledning av dylik smitta. Enligt gällande bestämmelser får inom dylika områden icke odlas annan potatis än sådan, som är immun mot potatiskräfta. De bästa sorterna matpotatis saknar så gott som genomgående sådan immunitet. Då det gjorts gällande att våra skyddsbestämmelser mot potatiskräfta är strängare än de danska, överväger jag därför att föranstalta om en översyn av vår lagstiftning på ifrågavarande område.

För att återgå till frågan om import av dansk potatis kan jag ytterligare nämna, att denna behandlades av jordbruksnämnden den 11 februari i år. Frågan bordlades därvid i avvaktan på den fortsatta utvecklingen. Jordbruksnämnden synes sålunda — och enligt

Svar på interpellation ang. import av matpotatis från Danmark.

min mening med rätta — ha iakttagit försiktighet vid sin bedömning av kraven på import. En import redan under vintern skulle säkerligen medföra, att de svenska matpotatisodlarna, som då ännu har förhållandevis stora lager osåld potatis, riskerar att icke kunna avyttra denna. För övrigt bör man enligt min åsikt, så länge tillgången på svensk matpotatis är tillräcklig och priset icke överstiger det i jordbrukskalkylen beräknade, icke tillgripa import utan synnerligen starka skäl.

Interpellanten har bland annat berört frågan om importavgift på potatis. Med anledning därav kan jag upplysa, att jordbruksnämnden vid nyssnämnda sammanträde den 27 januari 1952 efterhörde de närvarandes inställning till ett förslag att medge import men samtidigt införa en importavgift med belopp, motsvarande merkostnaden för odling av högklassig matpotatis. Enligt vad som uppgivits för mig förklarade såväl odlarnas som handelns representanter, att de i princip icke hade något att erinra mot detta förslag men att de förbehöll sig att få taga del av den närmare utformningen därav, innan definitiva svar lämnades. Jag förmodar, att jordbruksnämnden längre fram kommer att taga frågan under övervägande.

Av vad jag nu anfört torde framgå, att jag ända sedan potatisimport blev aktuell haft min uppmärksamhet riktad på denna fråga och att jag hållit mig underrättad om dess behandling inom jordbruksnämnden. Jag vill ej heller underlåta framhålla, att jag i lika hög grad som interpellanten har klart för mig följderna för den svenska potatisodlingen av en ohämmad import.

Till svar på interpellantens andra fråga vill jag framhålla, att det i första hand ankommer på jordbruksnämnden att handlägga frågan om import av potatis och att nämndens behandling av denna icke föranlett mig att vidtaga

någon åtgärd. Som jag redan framhållit sammanhänger emellertid frågan, om man ser den på längre sikt, med våra möjligheter att inom landet få fram tillräckliga kvantiteter högklassig potatis. Lösningen av detta senare spörsmål är jag beredd att främja på olika sätt.

Härefter yttrade:

Herr NILSSON i Bästekille (h): Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Norup för hans svar på denna interpellation.

Jag bör kanske också redovisa varför jag har ställt denna interpellation. Jag har inte gjort det för att tillfredsställa någon personlig nyfikenhet eller någonting liknande, utan därför att ett stort antal människor ute i bygderna blev synnerligen bekymrade när denna fråga aktualiserades i början av februari månad.

Ryktena gick då, att vi skulle få i gång en import av dansk matpotatis, och det är fullt naturligt att de människor som hade med detta att göra kände sig starkt och man kan gott säga illa berörda. De hade stora lager kvar, och de ställde sig givetvis den frågan: På vilket sätt skall vi få avsättning för våra stora lager? En person inte så långt från mitt hem, som har rätt stora odlingar, ringde och var mycket bekymrad, och inte nog med detta, även ordföranden i Malmöhus läns småbrukarförbund ringde och var synnerligen bekymrad för hur det skulle gå i denna fråga. Här sitter vi — sade han — en massa småbrukare på den magra jorden på den stora slätten kring Vombsjön och ligger inne med stora lager, och vi vet inte vad vi skall ta oss till. Verkingarna började redan märkas på marknaden i storstäderna. Priserna sjönk, ingen var intresserad av att köpa, alla ställde sig avvaktande inför den väntade importen.

Sedan blev ju, som herr statsrådet säger, denna fråga bordlagd den 11 febru-

Svar på interpellation ang. import av matpotatis från Danmark.

ari. Det har inte kommit i gång någon import. Det skulle nog ha varit lyckligt om importen ställts på framtiden, ty det finns enligt min och många andras mening intet behov av denna import, åtminstone för rätt lång tid framåt. Statsrådet har ju för övrigt i sitt svar själv förklarat att han också anser, att en import under vintern inte skulle bli något annat än, vi kan gott säga, ett slag i ansiktet på de svenska matpotatisodlarna. Han anser inte att en sådan import skulle vara motiverad. Det är alldeles riktigt. Vi kan också säga, att i och med att frågan är bordlagd i jordbruksnämnden är den därför inte definitivt avförd från dagordningen, och detta är nog en av de största anledningarna till att vi håller frågan levande.

Herr statsrådet har sagt att hans intresse för frågan är lika stort som mitt. Ja, det är jag givetvis fullt på det klara med. Det skulle ju ha varit beklagligt annars. Jag noterar med glädje att han har givit svart på vitt på att hans intresse är stort, och jag hoppas också att det skall följas av praktisk handling, om han i framtiden skulle bli ställd inför prov, d. v. s. nya krav på import.

Jag skulle vidare vilja fråga herr statsrådet om en sak. Det har ryktats att det har företagits en inventering angående storleken av de lager av matpotatis som finns. Är detta riktigt, och har i så fall statsrådet tillgång till dessa sifferuppgifter? Det skulle vara intressant att veta.

Jag är ense med herr statsrådet om att det behövs kvalitetsförbättring på svensk matpotatis. Det behöver vi inte tvista om. Det vet vi allesammans. Det har i marknaden funnits en hel del potatis som inte fyller de krav man har rättighet att ställa på fullgod matpotatis. Men detta är ett arbete på lång sikt, och det finns inom odlarkretsar stort intresse för att få fram bättre kvalitet. Men för att kunna göra det måste man så att säga »ha fritt om-

kring sig» för import. Ty får man import strax efter nyår — importen aktualiserades ju nu i februari — då måste svenska matpotatisodlare säga sig att det inte gör någon nytta att försöka få fram bättre kvalitet, när man så tidigt är färdig att importera. Jag vill understryka önskemålet, att statsrådet intar samma ställning som hittills och avvisar eventuella krav på import, så länge vi har god matpotatis att föra i marknaden. Jag kan sluta med att citera den ärade ordföranden i Småbrukarförbundet, som sade, att vi som är satta att bruka en del av Sveriges sämsta jord bör ha rättighet att få sådant ekonomiskt utbyte att även vi kan existera som människor. Jag tror han har rätt i detta.

Vi kommer här i kammaren snart nog att ställas inför frågan om vi inte får slå bättre vakt om svenska näringslivet än vi hittills gjort både på detta och på andra områden.

Herr LUNDBERG (s): Herr talman! Jag måste erkänna att jag har en fråga den föregående ärade talarens avvikande mening i fråga om de åtgärder som behöver vidtagas för att trygga potatisbehovet i landet.

Förra året importerade vi 10 000 ton förstklassig matpotatis från Danmark, vilket motsvarar ungefär 1,2 procent av årskonsumtionen i Sverige. Bristen på fullgod matpotatis är i dag minst lika stor som den var då, och ur konsumentsynpunkt finns det all anledning att vidtaga alla åtgärder som är möjliga för att trygga tillgången på god potatis. Priserna på svensk matpotatis ligger nu ungefär fyra à fem öre per kilo högre än det pris vi kan importera dansk potatis för, och då har jag inberäknat i priset också den tull och den frakt som gäller. I Jordbrukarnas Föreningsblad för den 7 mars 1953, som ligger här ute på ett bord, säger agronom Eric Hellbo i denna fråga: »I stort sett får man nog

Svar på interpellation ang. import av matpotatis från Danmark.

tyvärr konstatera, att den under innevarande säsong hittills marknadsförda matpotatisen i mångt och mycket icke motsvarat konsumenternas berättigade kvalitetskrav. Bristerna har på de större konsumtionsorterna t. o. m. gjort sig så starkt gällande, att handeln på allvar väckt förslag om import av matpotatis från Danmark. Ehuru ställd utanför varje ekonomiskt affärsintresse skall jag likväl icke här ta ställning vare sig för eller emot det berättigade i en dylik import. Ett är emellertid ofrånkomligt: man måste beklaga, att det i vårt land, som har så goda förutsättningar för odling av förstklassig potatis, över huvud taget skall behöva ifrågasättas en import för att få önskemålen på kvalitet tillgodosedda.» Han tillägger: »Vår matpotatisodling måste så snabbt som möjligt inriktas på kvalitet. Man får inte enbart sträva efter högsta möjliga avkastning utan högsta möjliga skörd av *fullgod* vara.» Detta säger en av de efter vad jag förstår sakkunniga i denna fråga. Tyvärr överensstämmer detta med konsumenternas erfarenheter i fråga om tillgång- en på potatis.

Föregående år ställde jag i en interpellation frågan om att vidtaga åtgärder häremot, men jag har ännu inte fått något svar. Om potatisodlarna i dag har matpotatis lagrad som de inte vill släppa ut i handeln förrän priserna har tvingats stiga eller om de anser, att de skall tvinga konsumenterna att köpa mindervärdig och dyr vara genom att stänga importen utifrån, kan jag inte avgöra. Men man har ur alla synpunkter anledning att med kritisk blick se på de åtgärder som statsmakterna vidtagit för att tillfredsställa även konsumenternas intressen. Det skulle vara beklagligt om jordbrukspolitiken skulle stimulera potatisodlarna till slentrian och ovilja till prestation. Är detta förhållandet och producenterna ställer krav på garanterade inkomster och förbud mot import, 2 — Andra kammarens protokoll 1953. Nr 9.

kommer konsumenterna i en mycket beklagansvärd situation. Då är de helt utlämnade till godtycket. Jordbrukarna måste själva lära sig förstå att skall man klara dessa frågor på ett även för konsumenterna riktigt sätt, måste de se till att någonting blir gjort på denna marknad. Jag vädjar till jordbruksministern att inte bara se på de krav på lättvindig inkomst, som olika jordbrukare kan ha i fråga om inkomster på potatisodling, utan även se till att vi får en fullgod vara, ty matpotatisen är så viktig i det svenska folkhushållet att det här inte kan få fortsätta längre. Om man skall göra någonting åt den situation vi i dag befinner oss i måste en viss import från Danmark tillåtas.

Herr talman! Jag har velat säga detta därför att jag har en avvikande mening från interpellanten, som endast ser en sida av saken och inte tänker på att konsumenterna också har berättigade krav, som både riksdag, regering och andra bör ta vederbörlig hänsyn till.

Herr NILSSON i Bästekille (h) kort genmäle: Herr talman! Jag förstår inte hur herr Lundberg kunde få den uppfattningen, att jag i denna fråga endast företräder producenternas intressen. Jag sade ju klart och tydligt ifrån, att det finns berättigade klagomål att framföra när det gäller kvaliteten på potatisen och att man måste sätta in åtgärder för att få fram en bättre kvalitet. Med ett sådant konstaterande har jag givit uttryck åt en uppfattning som producenterna har och som förmodligen även konsumenterna hyser. Ingen bestrider väl att någonting behöver göras på detta område.

Vad beträffar tillgången på potatis har dock marknadsnoteringarna den sista tiden visat en vikande tendens; det har varit ökad tillförsel av potatis, och priserna har i någon mån sänkts. Detta tyder väl inte på att det

Svar på interpellation ang. import av matpotatis från Danmark.

råder någon sådan bristsituation som herr Lundberg talat om.

Så fort det är möjligt att importera en vara från ett annat land till litet lägre pris, skall vi tydligen göra det omedelbart. Sedan får det gå som det vill med de människor som här i landet producerar varan. Jag kan inte, herr Lundberg, dela denna uppfattning. Jag kan inte förstå att de svenska småbrukarna i detta fall skulle offras. Även de har väl rättighet att leva — det är vi nog alla överens om.

En annan sak, som man i detta sammanhang bör komma ihåg, är att en högre kvalitet på matpotatisen innebär skördar som endast uppgår till 50 procent av vad man får vid odling av s. k. bränneripotatis. Är herr Lundberg för sin del beredd att gå ut och tala om för folk här i landet att de alltså måste betala ett betydligt högre pris för potatisen, om det skall bli en ytterligare kvalitetshöjning? För min del har jag ingenting emot att det blir en sådan kvalitetshöjning. Jag tror att det är den väg vi måste gå.

Men här stiger man upp och talar om import, så fort det går att få potatis litet billigare från något annat håll. Jag vill ännu en gång understryka vad jag sade i mitt första anförande: Det kan tänkas att vi här i riksdagen oberoende av partianslutningen snart blir rätt eniga om att vi måste på alla områden skydda det svenska näringslivet.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle: Herr talman! Det låter bra att tala om att matpotatisen bör vara av bättre kvalitet, men det viktigaste i detta sammanhang är att man verkligen visar vilja att få fram bättre kvaliteter, och det har inte potatisodlarna här i landet gjort. Det är detta som jag har velat påtala.

Jag skulle också kunna anföra exempel på vilka priser som i dag betalas för matpotatis, men jag vill bara framhålla att priset på god matpotatis —

om det över huvud taget är möjligt att komma åt någon sådan — för närvarande ligger på en nivå, som man nog inte räknat med i jordbrukskalkylen och i varje fall inte då inkomsterna för olika grupper fastställdes.

Man talar här så vackert om småbrukarna. Jag tror att vi i detta sammanhang kan koppla bort småbrukarna. Åtminstone uppåt landet sköter småbrukarna vanligen potatisodlingen bättre än de större odlarna gör. De större odlarna är i regel de som håller oss med den där industripotatisen och foderpotatisen, som tydligen svenska folket skall tvingas äta — det går visst inte att komma ifrån.

Den föregående talaren måste väl också medge, att när man i Jordbrukarnas Föreningsblad tar upp frågan på sätt som skett i det senaste numret, bör jordbrukarna själva förstå att något måste göras.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP: Herr talman! Försörjningen med matpotatis är givetvis en mycket ömtålig fråga. Det är lätt att förstå att de husmödrar, som skall köpa potatisen till ett ganska högt pris sedan handeln lagt på sina marginaler, inte blir glada över att få potatis, där en hel del behöver skalas bort. Man resonerar nog som så: »Vi betalar gärna ett högt pris, men då skall det också vara god kvalitet på potatisen.»

Å andra sidan tycker jag nog att man begagnar rätt mycket överord, när man, såsom herr Lundberg här gjorde, säger att jordbrukarna försöker att skaffa sig lättvindiga vinster på potatisen. Herr Lundberg framhöll, att nuvarande pris på potatisen inte ligger i nivå med vad man räknat med i jordbrukskalkylen. Nej, det gör det inte. Det ligger till och med något under det pris som beräknats i kalkylen.

Jordbrukarnas andel av det pris konsumenterna får betala för potati-

Svar på interpellation ang. import av matpotatis från Danmark.

sen rör sig för dagen om 15 till 20 öre per kilo i södra Sverige, under det att frakt, uppköparprovisioner och detaljhandelns marginaler för dagen utgör kr 25:30 per 100 kg. De höga priser, som man här talar om, beror alltså inte på att jordbrukarna försöker sko sig och ta hem vad herr Lundberg kallar lättvindiga vinster. För övrigt är nog den, som i höstas besökte de trakter, där potatis odlas, och såg under vilka vidriga förhållanden denna odling skedde, villig att erkänna att det inte är på något lättvindigt sätt potatisodlarna skaffar sig sina inkomster.

Vad sedan beträffar frågan om hur man skall få fram bättre matpotatis, är det enligt min mening nödvändigt att alla parter hjälps åt för att man skall kunna nå något resultat. Jag vet mycket väl att frågan om en kvalitetshöjning under flera år varit föremål för diskussion, men det är ett mycket svårt område som man här kommer in på. Före kriget hade vi ju i viss utsträckning lyckats få fram en kvalitetspotatis, men när sedan potatisen under krigsåren måste fylla de brister som uppstod i folkförsörjningen, nödgades man ta till inte bara sämre matpotatiser utan även vad herr Lundberg kallade fabriks- och foderpotatis.

Men det är inte så i dagens läge, herr Lundberg. När man för någon vecka sedan talade om att vi hade ont om matpotatis hörde jag mig för om saken. Det fanns då i Stockholm 22 vagnar potatis av godtagbar kvalitet. Konsumenternas intresse var således i det fallet tillgodosett. Därmed är det inte sagt att konsumenternas berättigade intressen i år är tillgodosedda till alla delar och detta på grund av den svåra väderleken, som satt spår efter sig inte enbart i form av fördrjade arbetskostnader utan även i en kvalitet, som på grund av regnet inte är lika god som vore önskvärt. Jag skulle dock tro att man från konsumenternas

sida kan påräkna förståelse för de svårigheter, som nu gör sig gällande, i den mån priserna inte stiger över de beräknade utan i stället sjunker. Jag kan heller inte säga att man från konsumenternas sida i någon större utsträckning gjort anmärkningar, som kan betraktas som mer eller mindre obefogade. Att sedan herr Lundberg tar till några överord får stå för hans egen räkning.

Interpellanten säger att det inte är på grund av någon personlig nyfikenhet, som han ställt denna interpellation. Nej, det förstår jag mycket väl. Det är säkert andra intressen, herr Nilsson i Bästekille, som ligger bakom. Nu är det emellertid så, att det förlöpte några veckor innan efter första sammanträdet på jordbruksnämnden interpellanten observerade att man kunde göra något politiskt av detta genom att ställa en interpellation. Diskussioner har sedan fortsatt mellan odlarna och jordbruksnämnden. Såväl odlarna och konsumenterna som potatishandelns representanter har varit med i dessa diskussioner. Om jordbrukarna — jag menar nu även ordföranden i Malmöhus läns småbrukarförbund — följt med diskussionen i jordbrukarkretsen så hade de säkerligen observerat att denna fråga höll på att diskuteras. Inte endast jag utan även andra statliga myndigheter följer frågan med intresse.

Beträffande sedan frågan om det gjorts någon inventering av de befintliga mängderna av matpotatis kan jag framhålla, att det mig veterligt inte gjorts någon sådan noggrann undersökning annat än de undersökningar, som jordbruksnämnden emellanåt gör för att hålla sig à jour med läget. Följaktligen har jag för dagen inga siffror att komma med.

Sedan var det frågan om importen är ställd på framtiden eller kan avskrivnas för i år. På grund av frågans allvar kan man nog inte så där utan vidare avskriva den. Om man avskri-

Svar på interpellation ang. import av matpotatis från Danmark.

ver den i det ena ögonblicket så kan det ju i nästa ögonblick bli aktuellt att åter ta upp frågan. Jag anser därför att man behandlat denna fråga rätt, när man i jordbruksnämnden tills vidare bordlagt den för att behandla den när den blir aktuell. Mig veterligt föreligger enighet i denna fråga mellan representanterna för konsumenterna och odlarna.

Om det sedan är så att det gläder interpellanten att jag sait ned detta på papper, då skall jag inte ta den glädjen ifrån honom. Jag har följt och jag kommer också att följa denna fråga med mycket stor uppmärksamhet. Potatisodlingen har för stora delar av det svenska jordbruket en mycket stor betydelse, och det är likaledes av oerhört stor betydelse för den svenska konsumenthushållningen hur man löser dessa frågor. Jag har tillåtit mig att i mitt svar framhålla en del svårigheter, som finns på detta område. Jag hoppas dock att dessa svårigheter inte skall vara större än att de kan övervinnas.

Redan i höstas — eller det kanske var i somras — tog jag upp en diskussion om matpotatisen med lantbruksstyrelsen. Lantbruksstyrelsen skulle försöka att verka för att åstadkomma en organisation, som möjliggör ett skydd för handeln med matpotatis av god kvalitet. Denna organisation skulle ges en sådan utformning, att den inte kräver större omkostnader än vad som är nödvändigt. Man skulle även se till att prisbildningen blir sådan, att odlare som lägger ned möda på att framställa en kvalitetsprodukt även skall få ersättning för denna möda.

Jag håller med interpellanten att det inte är riktigt att mitt under ett produktionsår plötsligt komma och kräva import av utländsk potatis därför att den kanske kan bli något öre billigare per kg. Här får man försöka klara upp de svårigheter som finns, och jag tror inte att svårigheterna när det gäller

potatisens kvalitet i år är större än att de bör kunna övervinnas. De svenska odlarna bör kunna få avsättning för sin potatis inom landet.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle: Herr talman! Jag vill säga till herr statsrådet, att jag har lagt huvudvikten vid kvaliteten och inte så mycket diskuterat prispolitiken. Köper man nämligen en billig eller relativt billig potatis men får skala bort hälften av den, blir det en oerhört dyr potatis för de svenska husmödrarna. Detta har jag velat säga ifrån. Det är kvalitetsfrågan som jag är angelägen att understryka.

Sedan är det en annan sak. Det finns två priser: ett teoretiskt pris och ett verkligt pris. Tyvärr är det verkliga priset, när man skall köpa god potatis, vida högre än det som noterats i den officiella statistiken. Jag kan också anföra statistik från både grosshandeln och minuthandeln, om det skulle behövas i detta sammanhang.

Jag är mycket glad över herr statsrådets uttalande enligt vilket han inte vill ge något bestämt besked om hurvida det skulle bli nödvändigt att importera potatis. Jag tror att om de svenska potatisodlarna nu öppnar sina stukor och sina lager kanske det i dem kan finnas god potatis.

Skulle det föreligga en verklig och inte en konstruerad brist på potatis, förutsätter jag, att man vidtager åtgärder för att få till stånd en import från Danmark, som ju har möjligheter att producera goda sorter till konkurrenskraftiga priser.

Jag skulle också vilja betona vikten av att odlarna, när de står inför ett nytt produktionsår, verkligen ser till att de väljer lämpliga sorter och inte fortsätter som förut. Jag hoppas, att jordbruksministern på ett mycket aktivt sätt skall vidta åtgärder för att göra jordbrukarna uppmärksamma på att en sådan ordning är den riktiga.

Svar på interpellation ang. import av matpotatis från Danmark.

Herr NILSSON i Bästekille (h) kort genmäle: Herr talman! I sitt förra anförande sade herr Lundberg utan att blinka, att de svenska jordbrukarna icke vill vidtaga någon kvalitetsförbättring i fråga om potatisen. Den frågan tycker jag inte att vi skall ta upp här i riksdagen, utan den bör diskuteras med företrädarna för Sveriges potatisodlareförening. De kanske kan ge herr Lundberg sådana upplysningar att han blir tagen ur sin villfarelse.

Herr Lundberg säger vidare, att vi skall koppla bort småbrukarna från denna fråga. Häremot vill jag svara herr Lundberg: Det skall vi inte göra — särskilt när det gäller mitt län och även stora delar av Malmöhus län. Herr Lundberg skall inte tro att ordföranden i Malmöhus läns småbrukarförbund, som företräder Sveriges sämsta jord, inte är medveten om vad en import skulle innebära. Han vet alltför väl att någonting måste till för att skydda deras intressen. Men detta vill herr Lundberg inte höra talas om, och det begriper jag mycket väl.

Vad sedan gäller herr statsrådets anförande vill jag säga, att vi inte har anledning att öppna något gräl i denna fråga, ty det framgår ju klart och tydligt att vi befinner oss på samma linje. Herr statsrådet sade emellertid litet spydigt att det var kanske politiskt matnyttigt att ta upp en diskussion i denna fråga, men det skulle inte göra det mindre bekymmersamt, ty man kan ju inte veta till vilket resultat en sådan diskussion skulle leda.

Herr statsrådet säger, att frågan om import inte kan avskrivs definitivt. Inte heller jag har sagt att detta skulle vara möjligt, men jag hoppas att herr statsrådet förhindrar en import så länge det finns tillräckliga lager av svensk matpotatis. Både herr statsrådet och jag är tydligen fullt överens om att de svenska jordbrukarna skall ha möjlighet att sälja sin potatis och därigenom stärka sin ekonomiska ställning.

Herr VIGELSBO (bf): Herr talman! Denna fråga har diskuterats från två olika utgångspunkter, dels har det gällt priset, dels kvaliteten. Jag skall först och främst beröra kvalitetsfrågan.

Jag är överens med herr statsrådet om att det bör vara ett intresse för både jordbrukare och konsumenter att bättre potatiskvaliteter produceras. Man får nog säga, att vi tidigare haft bättre kvalitet. Vad är det då som egentligen förstört den svenska potatisen? Man kan i varje fall ifrågasätta om felet inte ligger hos den nuvarande upphandlingsförordningen. Direktioner av olika slag är ganska bundna i sitt val av de anbud som föreligger till antagande. Herr Nilsson i Bästekille säger, att det finns potatissorter med låg kvalitet som ger 50 procent högre avkastning än potatissorter av god kvalitet. Det är följaktligen alldeles klart, att den, som producerar potatis med låg kvalitet och mycket hög avkastning, vid lämnande av anbud har möjligheter att komma med ett väsentligt lägre pris än den som har god matpotatis. Det är alldeles uppenbart, att t. ex. vederbörande sjukhusdirektion måste antaga ett sådant lägre anbud för att undgå revisionsanmärkning.

Det kan vara lämpligt att fråga riksdagen om vi vid prövningen av anbud till våra statliga och kommunala inrättningar utan någon — jag vill inte säga risk att få sparken från sådant uppdrag — men utan risk för påföljder kan anta ett dyrare anbud för att få potatis av god kvalitet. Föreligger en sådan möjlighet?

Jag skall sluligen gentemot herr Lundbergs anmärkningar mot priset säga, att det inte är böndernas eller odlarnas fel att potatiskvaliteten är dålig utan att det är upphandlingsförordningen — som har också herr Lundbergs välsignelse — vilken här ligger i botten.

När det sedan gäller priserna är det klart, att vi kan sänka priserna på potatis liksom på andra varor som vi

Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet.

saluför, men det förutsätter att arbetskraften blir billigare. Det skulle vara roligt att höra herr Lundbergs uppfattning om huruvida vi får importera billig arbetskraft också för att hålla låga produktionskostnader, så att vi kan saluföra billiga varor på marknaden.

Herr talman! Jag ställer slutligen än en gång frågan, om vi får köpa dyrare potatis till våra allmänna inrättningar än lägsta anbudet och få bättre kvalitet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7.

Föredrogos var för sig och remitterades till statsutskottet följande Kungl. Maj:ts på bordet liggande propositioner:

nr 82, angående statstjänstemännens löner under år 1953 m. m.;

nr 84, angående ombesörjande i vissa fall av den undervisning, från vilken distriktsöverlärare befriats; och

nr 86, angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar och omkostnader vid statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka m. m.

§ 8.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den å bordet vilande motionen nr 445 av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.*

§ 9.

Utgifter under riksstatens sjunde huvudtitel.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1--11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr RUBBESTAD (bf): Herr talman! Då jag vid denna punkt har avgivit en blank reservation, vill jag nämna något om anledningen till densamma.

I denna punkt föreslås en utökning av personalen på statistiska centralbyrån. Man har beslutat inrätta en intervjuorganisation, ett s. k. gallupinstitut, och det är meningen att fem kontrollanter och 150 intervjuare skall vara placerade i olika delar av landet. Centralbyrån har ansett att detta antal utgör ett minimikrav. Den har också tänkt sig en betydande personalökning för ändamålet i statistiska centralbyrån. Kungl. Maj:t har visserligen i statsverkspropositionen inte förordat anställande av mer än en extra befattningshavare i Cg 31 men har på en annan punkt som behandlas i detta utlåtande begärt ett anslag på 100 000 kronor för intervjuorganisationen.

Orsaken till att jag har avgivit en blank reservation är att jag velat få tillfälle att uttala mitt mistroende mot det gallupinstitut som man har beslutat inrätta för att få fram tillförlitlig statistik. Vi har nog litet var sett hur det går till vid dessa intervjuer. För någon vecka sedan lämnade stockholmstidningarna en tydlig och klar redogörelse för hur intervjuemetoden tillämpas för att utreda dyrortsgrupperingens verkningar. Det kommer en tjänsteman hem till en familj och vill att man skall tala om — utan de ringaste anteckningar som stöd — hur man har använt sina inkomster under ett föregående år, vilka varor man har köpt och till vilket pris. Det säger sig självt att en sådan metod inte kan vara särskilt tillförlitlig. Det går inte att komma ihåg hur mycket man köpt av den ena och den andra varan och

Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet.

hur mycket de har kostat, när man inte har någon bokföring att lita till.

Det är detta system som nu skall sättas i praktisk tillämpning på flera områden, och jag måste därför på denna punkt uttala min stora tveksamhet om huruvida man kan få tillförlitlig statistik på detta område.

Det är inte tu tal om att också statsutskottet i sin helhet ställde sig litet tveksamt till detta förslag. Man märker det på utskottets uttalande, att det inte har velat motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet stryker tydligt under, att anordningen bara får vidtagas på försök. Man säger ifrån att man vill vara med om medelsanvisningen nu för en gångs skull, men man vill inte att det skall upprepas annat än då det kan erfordras vid särskilda tillfällen.

Detta är vad jag vill ha understruket, att det gäller ett anslag av engångskaraktär för ett försök och att riksdagen inte skall behöva betala mer för detta ändamål.

Jag vet att finansministern har trots, att man genom denna metod skall få lägre kostnader för statistikarbetet. Det är möjligt att så blir fallet; jag vet det inte. Utskottet har emellertid för sin del varit angeläget att påpeka att det bör lämnas en redogörelse inför riksdagen hur denna organisation kommer att gestalta sig och vilka besparingar som varit möjliga.

Det är detta som jag har velat understryka. Anslaget till denna organisation behandlas under punkt 18 i detta betänkande. På den nu föredragna punkten har jag, herr talman, intet särskilt yrkande.

Herr LINDHOLM (s): Herr talman! Det är alldeles riktigt, som herr Rubbestad sagt, att vi inom statsutskottet mycket noggrant har prövat detta ärendet innan det förelades riksdagen. Vid den prövningen har vi för vår del konstaterat, att det inte egentligen är någonting nytt som föreslås i vad det gäl-

ler utgiftssidan. Det är ju så, att det förekommer åtskilliga statistiska undersökningar i vårt land. De flesta av dessa statistiska undersökningar är en produkt av riksdagens egen begäran. Riksdagen begär ju vid skilda tillfällen uppgifter om än den ena, än den andra saken, och för att det skall kunna genomföras måste man bearbeta ett ganska omfattande statistiskt material. Tidigare har man ju haft det systemet, att man för varje gång byggt upp en helt ny organisation. Detta har medfört, att man har fått startkostnader för organisationen varje gång. Man har fått trimma upp ett visst antal människor för att göra den statistikinsamling och den bearbetning av statistiken, som visat sig erforderligt. Det förslag, som ligger på riksdagens bord, innebär att man skall permanenta organisationen. Genom denna permanentning skall man få en ekonomisk vinst — man slipper att för varje gång betala kostnaden för upptrinring av personalen. Det har vid de utredningar, som förevarit, beräknats att för en större statistisk undersökning skulle man på detta sätt kunna göra en besparing på 10 000 å 15 000 kronor och för mindre statistiska undersökningar en besparing på 5 000 å 10 000 kronor.

Man har här i riksdagen dels i allmänna uttalanden och dels i motioner förordat rationaliseringsåtgärder inom statsförvaltningen; och herr Rubbestad är ju inte den som minst talat om att man bör se till att utnyttja alla möjligheter till besparingar. Det förslag, som nu ligger på riksdagens bord, är ju egentligen ingenting annat än en rationalisering av hittills tillämpade metoder, som såvitt man nu kan bedöma leder till betydande besparingar.

Det medför ytterligare en förtjänst. Herr Rubbestad återgav en tidningsuppgift om hur det tillgått tidigare vid statistiska undersökningar. Han menade att det inte var så tillförlitligt, och det kanske kan vara riktigt, efter-

Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet.

som man haft nytt folk varje gång. Om man däremot får en mera fast organisation, betyder det att man samtidigt får folk som är mera trimmat, och på så sätt kan man få bort de flesta felkällorna, om man inte får bort alla. Den produkt, som skapas, blir en mera pålitlig produkt, och ur den synpunkten har man ju också anledning att hälsa det hela med tillfredsställelse. Det är ju dock på det sättet, att oavsett om riksdagen bifaller detta eller inte, är det ett betydande antal statistiska undersökningar som skall göras i framtiden. Det är medvetandet härom som gjort att vi inom utskottet inte velat motsätta oss utan tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag. Jag ber också att med det anförda få yrka bifall till utskottets förslag.

Fröken VINGE (fp): Herr talman! Herr Rubbestads anförande var egentligen det bästa försvaret för den nya intervjuorganisationen. Om herr Rubbestad är övertygad om att de intervjuare, man nu har ute på fältet, inte är skickade för sin uppgift, är det hög tid att de blir tränade och instruerade i enlighet med det förslag, som statsutskottet förordat.

Herr Rubbestad tog som exempel särskilt socialstyrelsens konsumtionsundersökningar. Representanter för socialstyrelsen brukar säga, att det för närvarande inte finns någon helt tillfredsställande metod att göra konsumtionsundersökningar. Men man har kommit till det resultatet, att det är bättre att med hjälp av intervjuer utfråga ett representativt urval människor, som icke på förhand är förberedda. Förut använde man en annan metod. Man lät ett antal utvalda personer, som själva erbjöd sig till det, under en lång tid föra mycket noggranna räkenskaper, föra upp sina inkomster och utgifter. Det är ju bara en mycket speciell kategori av människor, människor av det ordentliga slag som

herr Rubbestad representerar, vilka man kan förmå att under en lång tid föra sådana räkenskaper, som kan läggas till grund för undersökningar. Alla vi vanliga, slarviga människor avfaller nog förr eller senare, om vi gör försöket. Då blir ju resultatet, att man får en uppfattning inte om genomsnittssvenskens förbrukning utan bara om de mycket aktningsvärda och sparsamma människornas förbrukning. Men det är ju inte det som man i detta fall skall ha fram. Det gäller ju att belysa levnadskostnadernas utveckling, det gäller att belysa prisutvecklingen.

Nu är det nog i alla fall så, herr talman, att vilken inställning man än har till socialstyrelsens uppfattning om den metod man bör använda, kommer styrelsen att tills vidare fortsätta med intervjuemetoden oberoende av om vi får denna intervjuorganisation. Skillnaden är den, att om vi får intervjuorganisationen kommer socialstyrelsen att anlita den i stället för sina gamla metoder, och därigenom kan man få ned kostnaderna. Socialstyrelsen har själv beräknat att om man haft denna organisation när man gjorde 1951 års konsumtionsundersökning, skulle man sparat 15 000 kronor, och sedermera vid 1952 års konsumtionsundersökning lika mycket.

Man har också beräknat, att den undersökning som gjordes för änkepensioneringskommitténs räkning, då man intervjuade omkring 800 änkor, kostade 50 000 à 60 000 kronor, men om man då haft denna organisation, skulle mellan 5 000 och 10 000 kronor kunnat inbesparas.

Man har också gjort en annan beräkning. Det gäller lantarbetarstatistiken, en fråga som väl bör intressera herr Rubbestad. Socialstyrelsen fick i uppdrag att verkställa en provundersökning om lantarbetarstatistiken och vände sig i december 1952 till statistiska centralbyrån med anhållan om medverkan vid planeringen. Som ett

Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet.

resultat av centralbyråns medverkan kunde provundersökningens omfång skäras ned från cirka 2 500 till 1 900 uppgifter, dvs. med mellan 20 och 25 procent. Detta medförde således inte bara ett förbilligande av bearbetningskostnaderna utan också att man behövde besvara ett mycket mindre antal av allmänheten, som skulle lämna dessa uppgifter, och det är också ett önskemål.

Får man en fast intervjuorganisation med utbildade intervjuare och använder man sedan det kommunregister som statistiska centralbyrån lagt upp tack vare de pengar, som riksdagen beviljade i fjol, har man möjlighet att se till att intervjuarna inte behöver resa härs och tvärs genom hela landet utan kan koncentrera undersökningarna till vissa, efter alla konstens regler utvalda orter. Resekostnaderna blir mindre, tidsutdräkten blir mindre och kostnaderna följaktligen lägre.

Jag skall inte bli mera mångordig på denna punkt — herr Rubbestad har ju inte framställt något yrkande — men jag vill i likhet med herr Lindholm säga att vill vi ha billigare och bättre statistik — och det vill vi ju alla — skall vi bifalla detta förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets utlåtande på denna punkt.

Herr **RUBBESTAD** (bf): Herr talman! Självfallet kan vi vara eniga om att vi vill ha så billig statistik som möjligt, men då förvånar det mig att vi här får ett krav på ökning med 100 000 kronor för ändamålet. Det är detta som jag tycker inte går riktigt i stil med det förbilligande som man vill nå fram till.

När sedan fröken Vinge vill göra gällande, att detta är något nytt, så strider det mot herr Lindholms uttalande, ty han påstod att detta är ett gammalt system, som man haft länge

och som man nu ämnar fortsätta med. Jag vet ju att intervjumetoden använts åtskillig tid. Att det nu skall utbildas 150 stycken intervjuare är kanske en nyhet, men jag har för min del inte fått större tilltro till intervjumetoden genom att det är skolade personer som är ute i bygderna och frågar folk. Jag är rädd för att dessa utbildade intervjuare lägger upp sina frågor på ett sådant sätt att de får de svar de helst önskar, som de sedan gör det de vill av.

Jag har som sagt alltjämt den uppfattningen, att man inte kan bygga så värst mycket på denna intervjumetod, lika litet som på gallupinstitutet. Det är detta som gör att jag ställer mig tveksam till hela förslaget.

Att det sedan går att minska på antalet objekt som man frågar på olika områden medför givetvis ett förbilligande, och det tycker jag är riktigt under förutsättning att man får ett fullt tillförlitligt material efter en sådan begränsning. Men det är just där som själva knuten ligger. Hur långt skall man gå i fråga om att begränsa antalet tillfrågade för att få ett klart uttryck för vad som är rätt och sanning?

När fröken Vinge ville göra gällande, att det gäller att få fram kostnaderna för livsmedelsförsörjningen o. d. genom denna intervjumetod, så tycker jag nog att man kan få fram priset på varor på ett annat sätt. Det finns uppgifter på olika områden om vad den och den saken kostar, och har intervjuarna inte något annat att göra kan vi avkoppla dem utan vidare.

Herr **LINDHOLM** (s): Herr talman! När herr Rubbestad säger att här föreligger ett krav på 100 000 kronor, som denna organisation skulle kosta, så är det väl i alla fall en sanning med rätt stor modifikation, ty här är det fråga om ett engångsanslag av samma art som när vi beslutade om den statistikmaskin

Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet.

som förekommer under punkt 19 i detta betänkande, där vi numera årligen tar upp ett formellt anslag på 100 kronor. Det är alltså en startkostnad som man behöver för organisationen. Sedan är det meningen att de olika statistiska undersökningarna skall betala organisationskostnaderna, och vi räknade i utskottet med att man på längre sikt skulle kunna få tillbaka även dessa 100 000 kronor. De statistiska undersökningar, som skall göras, utföres inte enbart åt staten, utan man räknar med att Radiotjänst och vissa andra, som i vetenskapligt syfte vill göra undersökningar, skall få möjlighet att utnyttja denna organisation. De skall då för denna statistiska undersökning få betala vad den kostar. Alltså, herr Rubbestad, det är intet direkt anslag på 100 000 kronor utan det är en investering för att maskineriet skall kunna arbeta som sker här.

Sedan måste jag säga, att herr Rubbestad hade ett underligt sätt att framställa skiljaktigheter mellan fröken Vinge och mig. Jag sade, att statistiska undersökningar i och för sig var ingenting nytt och anslag härtill har vi beviljat förut. Vad som sker nu är en rationalisering av det hela. Jag tror nog att herr Rubbestad innerst inne erkänner att han något lättsinnigt gjort denna parallell.

Fröken VINGE (fp): Herr talman! Jag tror också att det är svårt att på den punkten finna någon skiljaktighet mellan vad herr Lindholm och jag yttrat. Jag sade, att det inte är fråga om en ny statistik utan om nyttan av intervjumetoden. Det framgick av vad jag sade, att den metoden vid flera tillfällen använts med växlande framgång och att man vill försöka få till stånd en rationalisering av verksamheten.

Sedan var herr Rubbestad inne på en mycket väsentlig fråga, nämligen frågan om huruvida man genom en sådan här metod som stickprovsmetoden kan

få fram tillförlitliga resultat. Det är detta som är det verkligt svåra problemet. Just därför att det är så väsentligt behöver man ha skickliga experter i centralbyrån för att kunna bemästra det. Vi har lång erfarenhet av stickprovundersökningar i Sverige. Genom att använda denna metod rätt kan man nedbringa kostnaderna i mycket hög grad, men vi har också sett avskräckande exempel, inte minst när det gällt kommittéstatistik, där man försökt använda denna metod och inte behärskat den och därför kommit att dra falska slutsatser av materialet, slutsatser, som kunnat bli ganska ödesdigra för kommittén i dess ställningstagande.

Det är också viktigt hur intervjuarna ställer sina frågor. Det är bl. a. detta som gjort att man varit kritisk mot svenska gallupinstitutet. Jag vill understryka, att statistikerna i många avseenden är kritiska mot institutets stickprovsmetodik, och jag har dessutom själv vid flera tillfällen tyckt mig kunna konstatera, att institutets intervjuare har formulerat sina frågor felaktigt, rent suggestivt. Detta hör också till de saker, som man skulle uppmärksamma och lära de här ifrågavarande intervjuarna, och därför behöver man denna nya anordning.

Slutligen vill jag bara säga, att jag har svårt att tro, att inte herr Rubbestad själv vet, hur levnadskostnadsindex beräknas. Herr Rubbestad vet ju, att priset på en vara är den ena faktorn, och den andra faktorn är, hur stora kvantiteter hushållen förbrukar. Det är det sistnämnda som man får fram genom undersökningen. Det vet herr Rubbestad, och jag är därför överraskad över att herr Rubbestad yttrade sig som han gjorde.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 13—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Statistiska centralbyrån: Vissa kostnader för intervjuundersökningar m. m.

Punkten 18.

Statistiska centralbyrån: Vissa kostnader för intervjuundersökningar m. m.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln, punkt 18, föreslagit riksdagen att till Statistiska centralbyrån: Vissa kostnader för intervjuundersökningar, m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Hansson* i Önnarp m. fl. väckt motion, II: 341, vari hemställt, att riksdagen icke måtte bevilja ifrågavarande anslag.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 341 till Statistiska centralbyrån: Vissa kostnader för intervjuundersökningar m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herr *Rubbestad*.

Efter punktens föredragning anförde:

Herr HANSSON i Önnarp (bf): Herr talman! Den närmast föregående debatten behandlade egentligen samma sak, men eftersom den motion, som jag tillsammans med några andra ledamöter i denna kammare har väckt, faller under denna punkt, ansåg jag det vara det riktiga tillfället att här framlägga en del synpunkter som har varit vägledande för oss, när vi avlämnat motionen och gjort det däri framställda avslagsyrkandet beträffande detta nya anslag på 100 000 kronor. Redan från början vill jag ha klart utsagt, att det inte är beloppets storlek som varit vägledande för motionens avlämnande. Det är i stället rent principiella reflektioner som föranlett avslagsyrkandet.

Av allt att döma föreligger det en påfallande stelhet i arbetsformerna för statliga ämbetsverk, en stelhet som lätt

utmynnar i ineffektivitet. Det är detta vi velat ställa under kammarens uppmärksamhet. Motionens formulering borde kanske varit en annan för att nå ett dylikt syfte, särskilt med hänsyn även till riksdagens strängt formella arbetsmetoder.

Nog har vi litet var en känsla av att statistiska centralbyråns verksamhet inte alltid är inriktad på arbetsuppgifter, som äger den aktualitet som de borde ha. Såvitt jag förstår, är känslan om otillfredsställande arbetsformer också motiveringen för den föreslagna försöksverksamheten med intervjuundersökningar, ägnad att förbilliga och effektivisera byråns arbete. Sålunda kan man därav draga den slutsatsen, att den kostnadsstegring som ifrågavarande försöksverksamhet beräknas betingade borde kunna rymmas inom ramen för motsvarande besparingar på mindre väsentliga arbetsuppgifter. Detta synes oss vara möjligt inom ett allmänt kostnadsanslag utgörande bl. a. en avlöningsstat som överstiger två miljoner kronor. Exempel saknas inte att staten genom att inte biträda gjorda framställningar om anslagshöjningar till icke statliga institutioner som åtnjuter bidrag av statsmedel därmed ställt dessa inför tvånget att företa en betydande gallring av sina arbetsuppgifter efter angelägenhetsgrad. Jag tror att det är ett rimligt krav att ställa liknande fordran på ett statligt ämbetsverk, att det bör gallra sina arbetsuppgifter och inte stelna till i de gamla arbetsformerna. Jag vill inte bestrida, att det kanske kan ur vissa synpunkter vara svårare att genomföra detta inom ett statligt verk än inom ett enskilt drivet företag. För att inte bli missförstådd vill jag ha sagt, att vi går inte i motionen emot intervjuundersökningarna som sådana. Vi finner dem vara ett lovligt försök att rationalisera och förbilliga. Vad vi ifrågasätter i vår motion är givetvis, om det är nödvändigt att av den anledningen begära ett nytt anslag.

Statistiska centralbyrån: Vissa kostnader för intervjuundersökningar m. m.

Jag föreställer mig, att man måste kunna göra en sådan här manöver lika smidigt utan dessa nya pengar.

En dylik elasticitet hos ett statligt ämbetsverk måste förutsätta — och därmed vill jag säga, att motionen kanske inte fått den formulering den borde ha fått — att inte vederbörande chefstjänstemän bindes så snävt i direktiven för sitt arbete att de därigenom tvingas sysselsätta sin personal med ibland kanske ineffektiva saker till förfång för angelägnare uppgifter.

Vi anser att en undersökning bör göras, syftande till att utröna eventuella möjligheter för att kostnaderna för den planerade opinionsundersökningen skall kunna inrymmas inom den föreslagna kostnadsramen, och att intet nytt anslag för detta ändamål sålunda skall behöva anslås.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till motion 341 i denna kammare.

Fröken VINGE (fp): Herr talman! Herr Hanssons i Önnarp motion är tydligen förestavad av ett mycket gott och lovvärt syfte. Vi vill väl alla försöka hålla tillbaka kostnaderna, inte minst när det gäller ämbetsverken. Det förvånar mig emellertid att herr Hansson i Önnarp tycks veta så litet om hur budgetarbetet går till och hyser sådan misstro mot det arbete, som bedrivs inom finansdepartementet och budgetberedningen, att han tror att man släpper igenom ett anslag på 100 000 kronor, som icke där bedömts vara nödvändigt. Innan ett förslag av denna art kommer till, föregås det av mycket omsorgsfulla överläggningar inom vederbörande ämbetsverk, vid vilka man på allt sätt försöker skära ned kostnaderna, och sedan följer en mycket hård mangling inom kanslihuset, innan förslaget släppes fram.

När herr Hansson i Önnarp talar om att vi skall effektivisera statistiska

centralbyråns arbete, vill jag säga att här förevarande förslag just syftar till att effektivisera statistiken både där och inom andra verk och, framför allt, inom kommittéerna, där man i vissa fall har sorgliga erfarenheter av att det statistiska arbetet icke bedrivits effektivt. Det försiggår en fortlöpande effektivisering av arbetet inom statistiska centralbyrån, och om herr Hansson i Önnarp hade följt med vad som där skett under de senaste åren det allra minsta, skulle han ha fått en mycket stark känsla av att det gjorts mycket därvidlag på bara några få år, inte bara när det gäller att ta upp nya arbetsgrenar utan också att lägga ned en del grenar av det statistiska arbetet.

Eftersom diskussionen på denna punkt just gäller anslagen, vill jag säga att det icke finns någon möjlighet att inom statistiska centralbyråns snäva anslagsram inrymma även här ifrågasvarande kostnader. Det har utskottet säkerligen bildat sig en mycket bestämd uppfattning om. Jag vet att det varit långa och ingående föredragningar inför avdelningen inte en utan flera gånger, innan avdelningen tagit ställning till denna fråga.

Herr LINDHOLM (s): Herr talman! Det kunde kanske räcka, herr Hansson i Önnarp, att här hänvisa till vad jag sade i diskussionen under punkt 12), men det var ett uttalande av herr Hansson, som jag ändå vill beröra med några ord. Herr Hansson säger, att arbetsuppgifterna bör gallras, och detta är alldeles riktigt. Men då bör man också komma ihåg, att det är riksdagen som beslutar om de arbetsuppgifter som skall fullgöras, och därför bör herr Hansson i Önnarp förena sig med oss i denna fråga och se till att de verkligen gallras. Då skall han inte medverka till att alltför många skrivelser går till Kungl. Maj:t med krav om utredningar om ditt och datt.

Statistiska centralbyrån: Vissa kostnader för intervjuundersökningar m. m.

Herr talman! Med det anförda hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr HANSSON i Önnarp (bf): Herr talman! Jag vill säga till fröken Vinge, att jag inte alls hyser någon misstro mot dem, som sysslar med budgetarbetet, men vi kan väl ändå konstatera, att den hårdmangling som fröken Vinge här stöder sig på och som hon menar är en garanti för att inte anslagen växer i höjden, trots allt resulterar i en ständig stegring av kostnaderna och en utvidgning av de anslag, som beviljas för här ifrågakarande ändamål. Jag vill inte på något sätt göra gällande, att jag besitter kvalifikationer att ur fackmässiga synpunkter kunna bedöma denna fråga lika bra som fröken Vinge. Visst inte! Men som jag sade tidigare är det principiella reflexioner jag gör här. Vi har en del företag, som på grund av minskade anslag från staten får finna sig i en begränsning, och då menar jag det är rimligt att ställa liknande anspråk på de statliga ämbetsverken. Det är därför jag är anhängare av att bevilja anslag till den föreslagna opinionsundersökningen, som jag anser vara ett lovvärt försök.

Jag tror emellertid vi bör besinna, att statistik — hur bra den än kan vara — kan drivas praktiskt taget hur långt som helst, och att den därför bör begränsas. Jag anser att vi här bör tänka oss för, så att vi inte låter statistiken bli ett självändamål, ty då är vi inne på farliga vägar. Statistiken skall arbeta med de uppgifter, som är aktuella. Det är inte nödvändigt att fortsätta ett arbete, som många gånger stöder sig på ett föråldrat material och som, när resultatet föreligger, endast har historiskt värde.

Till herr Lindholm vill jag sedan säga, att jag inte har lagt fram yrkanden, som föranlett så värst många

skrivelser till Kungl. Maj:t. Det tror jag att jag kan fritaga mig ifrån.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Det är ju så att när vi i finansdepartementet granskar anslagsäskandena och förslaget till riksstat försöker vi att få ner kostnaderna så långt som möjligt. Och när man har gjort det, herr Hansson i Önnarp, återstår inga stora möjligheter att sedan säga, att om det behövs en ny anordning för att rationalisera ett arbete skall man bereda utrymme genom en ytterligare prutning utöver det som redan prutats.

Det är ju så att det arbete som statistiska centralbyrån utför, nästan alltigenom är, som herr Lindholm yttrade, frukten av förslag från Kungl. Maj:t, som riksdagen sedan har prövat. Det är exempelvis folkräkningen och jordbruksräkningen, herr Hansson i Önnarp. Det är klart att jag kunnat göra på det sättet att jag prutat 100 000 kronor på jordbruksräkningen och samtidigt sagt att de 100 000 vill jag ha till intervjuorganisationen. Jag prutade nog 100 000 på jordbruksräkningen, och riksdagen godtog det, men detta hände ju för ett par år sedan, och det kan jag inte på något sätt sammankoppla med den fråga det här gäller. Jag skulle därför vilja rekommendera herr Hansson i Önnarp, att när det kommer förslag till alla möjliga statistiska undersökningar, som underställs riksdagen och där riksdagen skall ta det slutliga ståndpunktstagandet att ingripa och avge förslag till minskning av statistiken, ja då, herr Hansson i Önnarp, är den rätta tidpunkten för herr Hansson i Önnarp.

Herr RUBBESTAD (bf): Herr talman! Jag kan för min del deklarerat för statsrådet, att jag har försökt spara när man kommit fram med förslag om sådana där statistiska uppgifters inhämmande, så i det hänseendet har jag gjort

Statistiska centralbyrån: Vissa kostnader för intervjuundersökningar m. m.

mitt för att spara, och jag tror att jag har haft en hel del av kammarens ledamöter med mig. Men det har inte lyckats att få någon minskning.

När sedan statsrådet gör gällande att det är riksdagen som bestämmer hur mycket statistik det skall vara i detta fall och hur mycket detta nya organ skall ha att göra, så är ju ändå förhållandet här enligt utredningen det, att detta organ också skall arbeta för vissa privata forskningsinstituts räkning. Det är alltså inte riksdagen som bestämmer hur stort materialet skall bli som man skall syssla med, utan här är, såvitt jag kan förstå, fråga om en affärsverksamhet. Här skall det privata få betala en undersökning, och det är alltså inte bara riksdagen som bestämmer vad man skall få in genom intervjumetoden.

Sedan förstår jag mycket väl fröken Vinge att hon såsom representant för sitt verk försöker försvara denna kostnadsökning; det vore kanske klandervärt om hon inte gjorde det. Men vi får naturligtvis med hänsyn till hennes ställning i verket ta hennes anförande med en viss reservation. Jag tror att vi utan vidare kan gå på herr Hanssons i Önnarp motion och spara dessa 100 000 kronor; det bör gå inom den organisationsram vi har. Jag tror också att om statsrådet ville lägga sitt ord för detta, så kommer också statistiska centralbyrån att klara det hela utan anslagsökning.

Herr HANSSON i Önnarp (bf): Herr talman! Jag vill bara till finansministern ytterligare säga, att jag är inte säker på att allt vad statistiska centralbyrån i dag sysslar med är så nödvändigt att inte eventuellt nya arbetsuppgifter skulle kunna tas upp där. Det är därvidlag jag menar att det är riktigt när man säger, att det är värt att göra en undersökning huruvida vi inte här kan göra så, att nya arbetsuppgifter kan rymmas inom den ram som finns.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Det förefaller mig som om herr Hansson i Önnarp inte känner till att hans värderade partivän professor Wahlund sedan flera år tillbaka haft Kungl. Maj:ts uppdrag att föreslå en rationalisering av statistiken.

Till herr Rubbestad vill jag säga, att han måtte väl inte vara principiell motståndare till att staten tar betalt av enskilda för sina tjänster.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i punkten dels ock på avslag därå; och blev utskottets berörda hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 19—73.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 10.

Föredrogos vart efter annat

statsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde; samt

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av § 11 i riksdagens år 1952 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Ändrad lydelse av 1 § förordningen om
mödrahjälp.

Föredrogs sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp, m. m.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Fru JOHANSSON i Norrköping (s): Herr talman! Den höjning av mödrahjälpens maximibelopp till 600 och 800 kronor, som har föreslagits av Kungl. Maj:t och utskottet, är ju bara glädjande. Jag kan gott förstå att särskilt för dem som bor i de norrländska länen, där det är mycket långa vägar till förlossningsanstalterna, går en stor del av mödrahjälpsbeloppet åt till reskostnader och att det således inte är så lätt att tillfredsställa de övriga behoven med det belopp som tidigare har utgått. Men förslaget skulle ha varit mycket mera tillfredsställande, om det också hade ställts i utsikt att man skulle höja inkomstgränsen något i det förslag till normtabell, som socialstyrelsen har utarbetat till ledning för mödrahjälpsnämnderna. Revisorerna hade anmärkt på att olika mödrahjälpsnämnder använde olika metoder när det gällde att utanordna dessa belopp, och för att det skulle bli en likvärdig bedömning skulle socialstyrelsen utarbeta förslag till normtabeller. När man skall utanordna mödrahjälp får man bedöma frågan ganska restriktivt, ty det står i mödrahjälpsförordningen, att det skall föreligga ett uppenbart behov av denna hjälp för att vederbörande skall kunna få den. Om emellertid den normtabell, som socialstyrelsen har utarbetat, skall kunna fylla den avsedda uppgiften, nämligen en likvärdig bedömning av hjälpbehovet, får man inte gå nämn-

vårt utöver tabellen. Detta gör att många, som förut har kunnat få mödrahjälp, nu blir avstängda från denna möjlighet på grund av att inkomsterna måste vara mycket små för att man skall kunna få det höjda maximibeloppet.

I en stad av Norrköpings storlek är ju en inkomst av 58 kronor i veckan rakt ingenting när det gäller försörjningen, men inkomsten får inte överstiga 58 kronor för att vederbörande skall få det maximibelopp, som utgår vid havandeskap.

Jag skulle kunna dra fram åtskilliga siffror som visar, att de nuvarande förhållandena inte är tillfredsställande. Om man skall räkna med att nå de mödrar, som är i uppenbart behov — och dit räknar jag även sådana som har en inkomst av långt utöver 58 kronor i veckan då de får det första barnet — får man lov att ändra normtabellerna, annars blir det ingen nytta med det framlagda förslaget om höjning av maximibeloppen.

Vid en inkomst av 115 kronor i veckan, då det första barnet föds, utgår ingen mödrahjälp alls. Det rör sig väl då i många fall om unga nygifta människor som fått sitt första barn och kanske sitter i skuld för en hel del av både sitt bohag och sin utstyr. De behöver hjälp när de inte har större inkomst än 115 kronor i veckan, det kan var och en lätt förstå utan att jag påpekar det.

Jag har intet särskilt yrkande att framställa. Med vad jag anfört har jag velat påpeka att förhållandena alls inte är tillfredsställande som de för närvarande är.

Utskottet har också skrivit, att om det skulle visa sig att beloppet har blivit nedpressat på grund av de nya normerna, vilket utskottet säger sig inte kunna bedöma, så hoppas utskottet att det skall bli ändring på den punkten, och det hoppas verkligen jag också. Det står så vackert i redogörelsen att de

**Befrielse för C. M. O. Klingspor och E. J. Karlsson från inkomstskatt för viss upp-
buren ersättning för röjning av minfält.**

nya normerna i förhållande till 1947 års normer har höjts med 35 procent, men i stället förhåller det sig så, att det finns en hel del mödrahjälpnsnämnder, som fått pressa ned beloppen med nästan 35 procent därför att de normer, som man tidigare gjort upp för sin egen bedömning, många gånger låg bra mycket högre än vad som nu blir följden enligt socialstyrelsens förslag.

Fru WALLIN (s): Herr talman! Jag vill i likhet med fru Johansson i Norrköping uttala min tillfredsställelse över den uppräknings av mödrahjälps maximibelopp som har skett, men jag vill också liksom hon understryka önskemålet att också socialstyrelsens normer räknas upp. Det är sant att socialstyrelsen har höjt 1947 års normer med 35 procent, men flera mödrahjälpnsnämnder för att inte säga de allra flesta har tidigare gjort uppräknings, som kanske varit litet generösare än den socialstyrelsen redan gjort. Där betyder även de nya, uppräknade normerna en nedpressning. Visserligen skall normerna endast ligga till grund för en bedömning, men det är ändå en bestämd vägledning.

Det är så, som fru Johansson också mycket riktigt påpekade, att normerna orättvist drabbar i synnerhet enbarnsfamiljerna med en inkomst på något över 58 kronor i veckan i dyrortsgrupp 2 och någon tia mindre i inkomst i dyrortsgrupp 1. Det är människor som i regel är nygifta, som börjar med två tomma händer och som i de flesta fall har stora skulder. Normerna kan också orättvist drabba fyra- och fembarnsfamiljerna i, om jag så får säga, mellaninkomstläget. För flerbarnsfamiljerna med de mycket små inkomsterna betyder den nu föreslagna höjningen av maximibeloppet en avsevärd förbättring. Denna höjning av maximibeloppen, som i och för sig är så behövlig, kommer emellertid tyvärr, när siffrorna

en gång publiceras, att inge människorna förhoppningar, som inte annat än i undantagsfall kan infrias, såvida de nu gällande normerna skall bibehållas. Det är därför önskvärt att en uppräknings av dessa normer kunde ske.

Häruti instämde herr *Lundqvist* (s), fru *Torbrink* (s), fru *Löfqvist* (s), fru *Lindskog* (s) och fru *Johansson* i Skövde (s).

Vidare anfördes ej. Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12.

**Befrielse för C. M. O. Klingspor och E. J. Karlsson från inkomstskatt för viss upp-
buren ersättning för röjning av minfält.**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 21, i anledning av väckta motioner angående befrielse för majoriten C. M. O. Klingspor och sergeanten E. J. Karlsson från erläggande av inkomstskatt för viss uppuren ersättning för röjning av minfält.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Fru SJÖSTRAND (fp): Herr talman! Det är inte min mening att dra upp hela denna fråga till debatt. Jag kan förstå att bevillningsutskottet haft sina skäl för avslag på min motion, men jag kan inte underlåta att beklaga att så har måst ske.

Det kan inte vara riktigt att personer, som frivilligt sätter livet på spel för att undanröja dödsrisk för ett helt samhälle, såsom skedde i Landskrona sommaren 1951, inte skall slippa skatt på den belöning, som samhället ger dem för denna prestation. Samma känsla har också tydligt kommit fram i den diskussion som förekommit ganska allmänt i pressen kring denna fråga. Folks rättskänsla reagerar mot att så gott som hälften av ersättningen skall återkrävas, i synnerhet som minröjningen inte

**Befrielse för C. M. O. Klingspor och E. J. Karlsson från inkomstskatt för viss upp-
buren ersättning för röjning av minfält.**

var ett arbete som utfördes på en eller ett par dagar utan som krävde minutiösa förberedelser och därefter pågick i ett par månaders tid under spänning och med intensiv omtanke varenda minut.

I detta fall trodde nog inte många, att de två modiga herrarna skulle komma helskinnade från minröjningen; det fanns så ovanligt många ovissa faktorer att räkna med. De av kammarens ledamöter, som varit nog intresserade att läsa igenom motionen i dess helhet, kan inte sväva i okunnighet om de alldeles speciella risker som var förknippade med detta arbete. Att det ändå gick så lyckligt som det gjorde måste helt tillskrivas den skicklighet, den kunnskap och kanske inte minst det mod och den djärvhet som de båda minexperterna visade sig äga. Skall man över huvud taget få folk att åta sig riskfyllda uppdrag, varvid man sätter livet som pant, måste samhället visa sin erkänsla för en så utomordentlig prestation på annat sätt än att i efterhand kräva tillbaka halva belöningen i skatt!

Naturligtvis kan man också se frågan så som bevillningsutskottet har gjort. Utskottet anser att yrkandet i motionen väsentligen gäller frågan, huruvida ersättningarna med hänsyn till det utförda arbetets riskfyllda art är att anse såsom skäligen. Och här säger bevillningsutskottet följande: »Kan skäl anses föreliggande för en omprövning av ersättningsarnas storlek skall detta ske i annan ordning.»

För min del tar jag detta som en antydning om att bevillningsutskottet i stort sett haft en viss känsla för det berättigade i motionens syfte, att utskottet varit i viss mån välvilligt inställt till själva sakfrågan, även om formella skäl — lagtextskäl eller vad man kan kalla dem — hindrat utskottet att tillstyrka motionen. Jag tar nog också formuleringen i fråga som en fingervisning, visserligen kanske en smula vag men ändå en fingervisning om att frågan kan

tas upp på nytt vid annat tillfälle och att man då börjar vid den andra utgångspunkten.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Det är ju egentligen, om man tänker sig in i den här saken, ett vidunderligt yrkande som motionären har framställt. Kungen kan ju inte befria någon människa i det här landet från skatt, gudskelov. Det måste vara skattedomstolarna eller riksdagen. För riksdagen står det ju klart att den väg man därvid använder är restitutionens väg, i allmänhet sedan skattedomstolarna sagt sitt ord i saken. Det är det underliga och det är därpå bevillningsutskottet stöder sig: mitt under det att skattedomstolen prövar detta ärende skulle riksdagen säga eller uttala en mening såsom en domstol över våra skattedomstolar. Det är det som utskottet har velat bestämt avböja för riksdagens egen skull för kommande dagar.

I detta sammanhang måste man nog säga, att motionären lägger in för mycket i vad bevillningsutskottet har sagt. Bevillningsutskottet har över huvud taget icke tagit någon som helst annan ståndpunkt till det föreliggande ärendet än att inkomsterna i det här landet skall prövas och beskattas. Om det är på det sättet att skäl kan anges, då är vägen den att begära en ökad ersättning. Men jag gissar att i det sammanhanget får man nog också göra en jämförelse mellan alla de tillägg som flygare och de som har sprängt minor under hela krigstiden i det här landet har haft. Det är dessa ting, där de militära myndigheterna ju har haft sin ståndpunkt, som givetvis måste prövas, men i första hand måste man ju avvakta utslagen från skattedomstolen.

Jag ber, herr talman, att med anförande av dessa skäl få hemställa om bifall till bevillningsutskottets föreliggande hemställan.

Åtgärder till trafiksäkerhetens främjande.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 13.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skattefrihet för vissa bidrag till nedbringande av bostadskostnader.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Åtgärder till trafiksäkerhetens främjande.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om utredning angående åtgärder till trafiksäkerhetens främjande m. m.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr EDSTRÖM (h): Herr talman! De kostnader, som trafikolyckorna förorsakar folkhushållet, är mycket stora och beräknades av 1945 års trafiksäkerhetskommitté till 100 à 150 miljoner kronor. Nu räknar man med bortåt 300 miljoner kronor. Vad gör samhället, vad kan vi göra för att spara in de 300 miljonerna? Jo, det finns ett statens trafiksäkerhetsråd, som för nu löpande budgetår har fått ett anslag på 150 000 kronor, och det finns en ordningsstatspolis, som med en löjligt liten personalstyrka, 277 man, skall sköta övervakningen över hela landet. Ställer man samman dessa siffror — dels alltså vad trafikolyckorna kostar landet och enskilda personer och dels vad samhället satsar på att komma till rätta med trafikproblemen — ser man det orimliga i proportionerna, och då måste man onekligen fråga sig om vi har gjort och gör allt vad vi verkligen förmår för att hindra trafikolyckorna.

Jag vill inte på något sätt förringa det arbete som redan är gjort och de insatser som från olika sidor gjorts för att komma till rätta med problemet.

Dessa insatser är i och för sig imponerande, särskilt med hänsyn till de små resurser som samhället har velat ställa till förfogande för de organ som har att övervaka trafiken och svara för trafiksäkerheten. Men jag vill starkt sätta i fråga om samhället — regering och riksdag — ännu så länge har haft den rätta viljan att ta de krafttag som måste till om vi någonsin skall kunna komma till rätta med detta problem och hitta en lösning av de både socialt, humanitärt och ekonomiskt så viktiga problem det här gäller.

Enligt den statistik som finns angiven i utskottets utlåtande har trafikolyckorna ökat oerhört. För att ta ett litet drastiskt exempel så dödas i trafiken varje år fler människor, t. o. m. dubbelt så många människor som det finns medlemmar i denna kammare. Med bilismens fortsatta utveckling för ögonen finns det tyvärr grundad anledning att tro att antalet trafikolyckor kommer att ytterligare ökas, så vida inte vi med allvar tar itu med problemet och vidtar de åtgärder som faktiskt kan vidtas utan alltför stora kostnader. Det är detta som är bakgrunden till det krav på en utredning om trafiksäkerheten, som vi från högerhåll fört fram i motionen nr 229 i andra kammaren.

Innan jag går vidare, herr talman, tillåter jag mig belysa frågans allvarliga innebörd med några andra siffror, som kanske kommer att ställa bilismens vikt och den trafiksäkerhet som måste finnas i ännu skarpare dager. År 1930 uträttade lastbilarna i Sverige ett transportarbete av storleksordningen 400 miljoner tonkilometer, medan järnvägar och fartyg tillsammans svarade för 6 300 miljoner tonkilometer. Tjugo år senare var siffrorna 2 700 och 11 100 tonkilometer. Jämförelsen ger besked om näringslivets utveckling, som i och för sig betyder högre levnadsstandard och mera intensivt arbetande transportapparat.

Men vad som är viktigt i det här sammanhanget är förhållandet mellan dessa

Åtgärder till trafiksäkerhetens främjande.

siffror. Detta visar hur bilismens insats har stigit från 7 procent år 1930 till 19 procent år 1950. Inom Industriens utredningsinstitut har det gjorts en utredning, enligt vilken man tänker sig att bilismens andel kommer att stiga till 24 procent fram till år 1960. Detta kommer att ytterligare bidra till att göra trafiksäkerhetsfrågorna brännande aktuella under de år som kommer. Trafiken blir intensivare. Inte minst nattetid uppstår det svårigheter, och olyckor kan lätt hända.

I det sammanhanget skall jag bara dra fram en liten detalj, som jag också har tagit upp tidigare här i kammaren: jag kan inte förstå den avvisande ställning som utskottet har tagit till ett obligatoriskt stopp för bilar vid infart på huvudväg även då sikten är fri. Enligt utländska erfarenheter bidrar just detta stopp vid infart till huvudväg mycket kraftigt till att minska trafikolyckornas antal. Det där är ju bara en parentes i hela diskussionen, men det är en liten detalj som belyser att vi inte har gjort allt vad vi kan för att undvika olyckor.

Nu frågar sig många, och den frågan vill jag nu ställa, om de organ och de institutioner, som redan finns, verkligen är tillräckligt väl utrustade för att kunna klara av problemet om ökad trafiksäkerhet, om dessa organ verkligen har resurser nog för att i tid kunna göra nödvändiga utredningar och lägga fram nödvändiga förslag. Nej, herr talman, jag fruktar att andra lagutskottet har varit alltför optimistiskt i sin förmodan att de redan befintliga organen, såsom de nu är, skall kunna svara för att finna den bästa problemlösningen härvidlag.

Jag antecknar med tacksamhet att utskottet har velat föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t, men jag är rädd att det inte räcker. Positiva utskottsutlåtanden utan en kläm som verkligen kräver någonting av Kungl. Maj:t har så många gånger förut visat sig resultatlösa på detta område; jag erinrar bara om statsutskottets förmodande förra året, att

Kungl. Maj:t skulle ägna frågan fortlöppande uppmärksamhet.

Herr talman! Jag skall inte ställa något yrkande, detta bland annat just med tanke på den erfarenhet jag har vunnit här i kammaren, att det är lönlöst att försöka få igenom någonting i kammaren som inte har blivit föreslaget av något utskott.

Herr NILSSON i Göteborg (s): Herr talman! Jag skall inte utvidga debatten. Den föregående talaren och motionärerna kan vara belättna med den positiva skrivning som utskottet har gjort på den bukett av motioner som har förelegat för utskottets behandling.

Det är alldeles riktigt att trafiksituationen på våra vägar är långt ifrån tillfredsställande — trafikolyckorna kostar oss stora summor i materiel och många människoliv — men jag vill säga att vi ju ändå har sökt att bemästra detta problem och vidta åtgärder så långt vi har kunnat få riksdagen med på att bevilja anslag. Det är en ekonomisk fråga, vilka åtgärder som skall vidtas i form av fostran av trafikanterna och upplysning åt dem, och exemplet från fjolåret, då riksdagen avvisade en framställning om ökade anslag för mera effektiv trafiksäkerhetspropaganda, visar ju att det behövs litet upplysning och fostran även av riksdagen för att den skall inse att det inte kan gå så där utan vidare sådant som läget är.

Men det är å andra sidan inte lämpligt att överdriva svårigheterna, utan vi skall komma ihåg att vi år 1943 hade 85 000 motorfordon inregistrerade här i landet, medan vi för närvarande efter vad jag tror har över 700 000 inregistrerade. Det är ett väsentligt ökat antal fordon som far fram på våra vägar, och det hade ju varit fruktansvärt om olycksfallsfrekvensen och antalet dödsolyckor på vägarna skulle ha stigit i proportion till detta, men som väl är har så inte blivit fallet.

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

Den föregående ärade talaren vill jag påminna om att vi antog en ny vägtrafikförordning i fjol. Två olika utredningar har också arbetat med att utreda spörsmålet om en tryggare trafik, och det föreligger en katalog med arbetsuppgifter, syftande till att åstadkomma utökad och intensifierad trafikpropaganda. Vi har vidare statens trafiksäkerhetsråd och Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, som ju utövar både forsknings- och propagandaverksamhet. Utskottet har därför inte för tillfället kunnat finna de utredningskrav, som här ställts, vara motiverade.

Jag tycker, herr talman, att herr Edström och hans medmotionärer kan vara belåtna med resultatet i utskottet. Vi överlämnar ju problemen till Kungl. Maj:t för prövning och begründande, och sedan får man väl följa utvecklingen och se till att sådana åtgärder vidtages, att inte trafikolyckorna blir alltför svårartade och omfattande.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr EDSTRÖM (h): Herr talman! Den senaste talarens argumentering talade för att vidtaga ytterligare åtgärder och däri är jag ense med honom. Men vad jag efterlyser är den goda viljan från Kungl. Maj:ts sida. Trots de påminnelser man fick i fjol och trots tidigare påpekanden har ännu inte några åtgärder vidtagits. Man frågar sig om de organ, som skall utreda och komma med förslag, har så mycket att sköta om, att de inte har kunnat göra någon-ting.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta mo-

tioner angående upphävande av strandlagen den 30 maj 1952 (nr 382) m. m.

Tredje lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 318 i första kammaren av herr *Lundqvist m. fl.* och nr 234 i andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts,

»1) att riksdagen måtte besluta upphäva den av 1952 års riksdag beslutade strandlagen (SFS 382/1952),

2) om detta yrkande ej skulle vinna riksdagens bifall att denna måtte besluta följande ändringar i nu gällande strandlag:

a) att ordet 'erfordras' i 1 § tredje stycket utbytes mot orden 'uteslutande avses',

b) att markägare erhåller ersättning enligt det värde som gällde den dag, då förbudet blir definitivt genom att ansökan om dispens helt eller delvis avslås,

c) att bestämmelserna om fängelsestraff utgår,

d) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära sådan omarbetning av 3 § i tillämpningsföreskriften (SFS nr 383/1952) att kostnader för besiktning måtte få stanna på statsverket samt att åt vederbörande utskott måtte uppdragas att utarbete lagtext enligt ovan under punkt a) — c) anförda synpunkter.»

Utskottet hemställde,

A. att de i förevarande motioner, I: 318 och II: 234, framförda yrkandena om strandlagens upphävande icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

B. att de i samma motioner i andra hand framförda yrkandena om vissa ändringar i strandlagen m. m. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

Reservationer hade avgivits:

A. i fråga om de i motionerna framförda yrkandena om strandlagens upphävande:

av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Munk-tell*, vilka ansett, att utskottet i punkten A bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till förevarande motioner, I: 318 och II: 234, för sin del antaga av reservanterna framlagt förslag till lag

om upphävande av strandlagen den 30 maj 1952 (nr 382);

B. i fråga om de i motionerna i andra hand framförda yrkandena om vissa ändringar i strandlagen m. m.:

av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Munk-tell*, vilka ansett, att utskottet i punkten B bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motioner för sin del antaga följande förslag till

L a g

angående ändring i strandlagen den 30 maj 1952 (nr 382).

Härigenom förordas att 1, 3 och 8 §§ strandlagen den 30 maj 1952 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

1 §.

För att — — — — — bebyggelse som nu sagts.

Förordnande enligt — — — — — medelvattenstånd.

Vad i denna lag stadgas skall icke avse område, som ingår i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan, ej heller område som ingår i godkänd avstyckningsplan med mindre förbud mot tätbebyggelse utfärdats för området. Förbud enligt första stycket skall icke utgöra hinder för bebyggelse som *erfordras* för försvaret, jordbruket, fisket, skogsskötseln eller den allmänna samfärdseln.

Vad i denna lag stadgas skall icke avse område, som ingår i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan, ej heller område som ingår i godkänd avstyckningsplan med mindre förbud mot tätbebyggelse utfärdats för området. Förbud enligt första stycket skall icke utgöra hinder för bebyggelse, som *uteslutande avses* för försvaret, jordbruket, fisket, skogsskötseln eller den allmänna samfärdseln.

3 §.

Har ansökan om tillstånd till bebyggelse av fastighet, som helt eller delvis omfattas av förordnande enligt 1 §, icke bifallits och kan till följd härav fastigheten, till den del dess utnyttjande inom eller utom området för förordnandet påverkas av att bebyggelserätten sålunda inskränkts, av ägaren användas allenast på sätt som står i uppenbart missförhållande till värdet av nämnda del vid *tiden för förordnandets meddelande*, är ägaren berättigad till ersättning av kronan för den skada han härigenom lider. Detsamma gäller om innehavare av sådan nyttjanderätt eller annan särskild

Har ansökan om tillstånd till bebyggelse av fastighet, som helt eller delvis omfattas av förordnande enligt 1 §, icke bifallits och kan till följd härav fastigheten, till den del dess utnyttjande inom eller utom området för förordnandet påverkas av att bebyggelserätten sålunda inskränkts, av ägaren användas allenast på sätt som står i uppenbart missförhållande till värdet av nämnda del vid *den tidpunkt, då beslut om avslag å tillståndsansökningsen vunnit laga kraft*, är ägaren berättigad till ersättning av kronan för den skada han härigenom lider. Detsamma gäller om inne-

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

(Gällande lydelse.)

rätt till fastigheten som upplåtits innan förordnandet meddelades.

Frågan huruvida — — — — — meddelande.

(Föreslagen lydelse.)

havare av sådan nyttjanderätt eller annan särskild rätt till fastigheten som upplåtits innan förordnandet meddelades.

8 §.

Den som företager bebyggelse i strid mot förbud enligt 1 § straffes, där han insett eller bort inse att förbudet ägt tillämpning på åtgärden, med dagsböter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till fängelse i högst sex månader dömas.

Den som företager bebyggelse i strid mot förbud enligt 1 § straffes, där han insett eller bort inse att förbudet ägt tillämpning på åtgärden, med dagsböter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1953.

Till en början föredrogs utskottets i punkten A gjorda hemställan; och anförde därvid:

Herr MUNKTELL (h): Herr talman! Det är inte min avsikt att ingå på alla de skäl och motskäl som anförts i denna mycket omdebatterade fråga. Jag vill bara i största korthet motivera varför vi på högerhåll har ansett oss böra redan i år åter ta upp frågan.

Jag understryker att det råder enighet om att det är ett allmänt intresse av betydelse att stränderna på ett sådant sätt hålles fria från bebyggelse, att det skapas möjligheter till bad och friluftsliv för den icke strandägande befolkningen. Denna enighet innebär emellertid icke, att man även skulle vara enig om nödvändigheten av att ha en särskild lagstiftning för ändamålet. För min del anser jag att skälen mot en sådan lag fortfarande kvarstår orubade. Genom strandlagen har man försökt lösa ett i och för sig mycket väsentligt problem genom en lag som — och det är kanske den viktigaste invändningen från vår sida — skapar möjligheter till tvångsmässiga ingripanden mot enskilda, ingripanden vilka enligt vår uppfattning icke är nödvändiga.

Av väsentlig vikt i kritiken av lagen har varit att denna drabbar så ojämnt och att befolkningsgrupper, som inte kan ha den minsta nytta av lagen, ensidigt blir lidande för att andra grupper i och för sig mycket berättigade intressen skall kunna tillgodose. Vad den senare frågan beträffar måste det vidhållas att ingalunda allt har gjorts för att på andra vägar än genom denna strandlag försöka skapa de nödvändiga friluftsområdena. Det kan väl dock inte anses berättigat att den jordbrukande och fiskande befolkningen skall lida intrång i sina rättigheter, så länge det finns möjlighet att på annat sätt tillgodose tätortsbefolkningens hithörande behov. Detta kan, såsom många gånger förut framhållits, ske genom utnyttjande av områden som redan befinner sig i det allmännas ägo, genom arrendering eller köp från statens och kommunernas sida och även i viss mån genom byggnadslagens bestämmelser. Jag skall inte nu fördjupa mig i den sista frågan, men jag vill konstatera att även om det har sagts att dessa bestämmelser inte är tillräckliga, har det dock inom vissa delar av landet varit möjligt att nå resultat med stöd av byggnadslagen. Det har t. ex. varit fallet i Stockholms yttre

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

skärgård, på Gotland och i Skåne. Det finns alltså möjlighet att gå denna väg åtminstone i vissa fall.

Vidare är det ett faktum att lagen drabbar mycket ojämnt. Jag vidhåller bestämt att kravet på allas likhet inför lagen härvidlag blivit åsidosatt. Under tidigare diskussioner om strandlagen har man hänvisat bl. a. till att det vid all byggnadsreglering är mycket vanligt att två fastighetsägare blir olika behandlade och att stadsplanen kanske ger den ene möjlighet att utnyttja sin mark mångdubbelt bättre än den andre, även om de t. o. m. är grannar. Det är klart att sådana resultat vid en planläggning inte alltid kan undvikas, men enligt min mening bör dylika orättvisor såvitt möjligt motarbetas.

Hänvisningen till att byggnadslagstiftningen, sådan den är utformad, ofta medför orättvisor kan alltså inte vara något motiv för att skapa orättvisor även på andra områden.

Förr brukade man tala om kompensationsprincipen inom stadsplanerätten, d. v. s. den sunda grundsatsen att den enskilde å ena sidan inte skulle göra vinster genom det allmännas åtgöranden, men att han å andra sidan inte heller skulle göra rena förluster som inte blev ersatta. Nu är det ett faktum att beträffande byggnadslagstiftningen förutsattes — och sker även i praktiken — att enskilda kan göra såväl vinster som förluster vilka kompenseras varandra. När det gäller strandlagen kan emellertid den enskilde endast göra förluster, om hans mark blir belagd med byggnadsförbud. Å andra sidan kan vad som brukar kallas influensområden, d. v. s. områden bakom det område som belagts med byggnadsförbud eller strandområden i närheten därav, undergå värdestegring. Vid mycket stora exploateringsområden, där det är fråga om en enda fastighet, kan möjligen värdeminskningen på en del av marken kompenseras genom värdestegring i influensområdet. Men det är

ingalunda alltid fallet och framför allt inte beträffande mindre jordägare, fiskare o. s. v. Fastighetsägaren A förlorar, fastighetsägaren B vinner. Så länge inte det stora och komplicerade problemet om oförtjänt värdestegring har lösts, måste det dock sägas vara olyckligt att genom denna lagstiftning skapa ytterligare problem på hithörande områden. Beträffande den i egentlig mening oförtjänta värdestegringen tror jag att det nu råder enighet i princip. Men då måste man också beakta det för de enskilda ofta mycket ingripande och olyckliga förhållande, som man skulle kunna kalla i egentlig mening oförskyld värdeminskning. I detta sammanhang är det att märka att ersättning ju bara kan fås om ägaren endast kan använda fastigheten »på sätt som står i uppenbart missförhållande till värdet». Detta, som också står i överensstämmelse med byggnadslagens regler, är en punkt som hör hemma i ett vidare sammanhang och inte kan tas upp här, men den visar den diskriminerande behandlingen av strandägarna.

Att lagen har varit i kraft så kort tid som ett par månader är enligt min mening intet skäl att behålla den, då så starka både principiella och praktiska skäl talar mot den.

Jag ber därför i första hand att få yrka bifall till den reservation som innebär yrkande om strandlagens upphävande. Alternativt har sedan reservanterna i utskottet yrkat vissa ändringar i strandlagen på punkter där vi anser att den kan få en särskilt olycklig verkan. I första paragrafen tredje stycket stadgas som bekant att bebyggelseförbud icke skall utgöra hinder för bebyggelse som *erfordras* för försvaret, fisket och jodbruket o. s. v. Vi önskar att ordet »erfordras» utbyts mot orden »uteslutande avses», emedan vi icke kan inse att det är möjligt att bevisa om en viss byggnad — för att använda justitieministerns och utskottets uttryck förra året — »objektivt erfordras» för

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

visst jordbruk. Det är väl dock uppenbart att vad som fordras helt beror på ägarens subjektiva förutsättningar och den inriktning han vill ge sitt jordbruk. Låt mig taga en parallell: Vad erfordras »objektivt sett» för drivande av t. ex. en verkstad eller en varvsindustri? Det beror helt och hållet på vederbörandes subjektiva bedömande, på vilka produkter — i den parallell som jag tog t. ex. vilka verktygsmaskiner, vilken fartygsstorlek o. s. v. — som man önskar framställa. Jag kan inte inse att några som helst i egentlig mening objektiva kriterier kan anläggas. Följden av att det ifrågavarande ordet bibehålles blir i stället ytterligare statsförmynderskap på detta område. Det blir statliga myndigheter som skall avgöra om ett lantbruk skall få en inriktning t. ex. mot mera animalisk eller mera vegetabilisk produktion. Följden blir också här en stor osäkerhet och ovisshet för den enskilde.

Vad sedan ersättningsregeln beträffar, skall enligt lagens bestämmelser värdet vid förordnandets meddelande vara avgörande. Vi föreslår att avgörande skall vara värdet vid den tidpunkt då beslutet om avslag på tillståndsansökningen vunnit kraft. Även detta är en mycket diskuterad sak, och jag skall fatta mig mycket kort.

Mot detta önskemål har tidigare inväntats att detta med den av oss förordade formuleringen kommer att innebära att en markägare skulle kunna komma i åtnjutande av oförtjänt värdestegring. Jag vill då hänvisa till vad jag nyss helt allmänt sade om å ena sidan oförtjänt värdestegring och å andra oförskylld värdeminskning och samtidigt konstatera, att så länge dessa stora problem inte är lösta det väl inte kan finnas någon rimlig anledning att just de strandägare, vilkas mark inte belagts med bebyggelseförbud, skall få åtnjuta värdestegring, medan de övriga inte får det. Enligt min mening måste även på denna punkt kravet om likhet inför

lagen och så rättvis behandling som möjligt av olika markägare bli avgörande.

Det är i detta sammanhang ganska intressant att se vilken vikt som kan tilläggas olika remissyttranden. I motiveringen för strandlagen har man starkt betonat, att det övervägande antalet remissinstanser yttrat sig positivt för en dylik lag. Beträffande frågan om vilket »tidigare värde» som skall läggas till grund för ersättningsfrågan har av det 40-tal remissinstanser, som yttrat sig i denna fråga, ungefär $\frac{3}{4}$ anslutit sig till den här hävdade uppfattningen. Men till detta har ingen hänsyn tagits.

Slutligen vill jag, herr talman, understrika den i reservationen uttalade uppfattningen att fängelsestraffet bör borttagas. Det är givetvis en bedömningsfråga, men att dylika förseelser skall kunna beläggas med fängelsestraff synes åtminstone mig ytterligt hårt. Beträffande denna lag tror jag absolut ej heller att det är nödvändigt för att genomföra lagens efterlevnad. Även här har man hänvisat till byggnadslagens bestämmelser, men därvid är att märka — jag vill bara nämna det i största korthet utan att gå in på detaljer — att det beträffande byggnadslagen kan bli fråga om långt större värden och att man beträffande denna senare lagstiftning möjligen skulle kunna tänka sig att som det uttrycktes — jag minns inte om det var justitieministern eller utskottet som sade det — asociala individer medvetet skulle räkna in böterna i sina kalkyler. Mig veterligen har inte ens beträffande byggnadslagen fängelsestraff någon gång kommit i fråga, och det framstår därför här såsom ännu mera omotiverat att på denna punkt behålla fängelsestraffet.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av förhandlingarna.

Herr CASSEL (h): Herr talman! Herr Munktell har så klart och — såvitt jag

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

förstår — övertygande lagt fram vår syn på strandlagen, att det för mig inte finns mycket att tillägga. Att vi redan i år kommer tillbaka och yrkar på den nya lagens upphävande eller ändring får inte tolkas som något slags tjurskallighet. Vår bevekelsegrund är helt enkelt den, att vi finner att en liten grupp människor här i landet — vissa strandägare men visst inte flertalet strandägare — genom lagen har blivit orättvist behandlade eller kan bli orättvist behandlade.

Jag skall inte upprepa de olika argument, som framfördes förra gången och som herr Munktell framfört i dag. Tankegångarna är ju sedan förra årets debatt väl kända för kammarens ärade ledamöter. Det är endast på en punkt som jag ytterligare skulle vilja stryka under vad herr Munktell här sagt och det gäller fängelsestraffet.

Enligt den mening, som jag förfäktade i strandutredningen och sedermera i kammaren och ännu i dag förfäktar, är det orimligt att ta med straffarten fängelse i en lag av denna karaktär. Jag tillät mig förra året illustrera denna orimlighet genom att göra det tankeexperimentet, att vi några stycken från riksdagen i en framtid skulle göra en rundvandring i ett av våra fängelser. Vi går från cell till cell och får av fängelsedirektören veta varför de olika fångarna blivit inburade. I cell nr 1 sitter det kanske en mördare, i cell nr 2 en våldtäktsman och i cell nr 3 en dynamitard. Men så kommer vi till cell nr 4. Där sitter en gammal envis fiskargubbe, som inte har gjort något svårare brott än att han byggt sig ett objektivet sett icke erforderligt svinhus på sin ägandes strand.

De som har motsatt mening säger, att detta är fantasier. Ja visst är det fantasier. Jag tror inte att fängelsestraffet kommer att användas i strandlagen liksom det heller inte har använts i byggnadslagen. Men varför skall man då hänga upp ett svärd, som alla är över-

tygade om att det inte kommer att användas? Fängelsestraffet behövs inte för att komma till rätta med eventuella lagöverträdare på detta område. Det går inte att trotsa sig fram. Till en början blir trotsaren dömd till dagsböter. Vidare kan han vid verkande vite bli ålagd att riva ned vad han byggt olagligt. Slutligen kan överexekutorn meddela handräckning för att riva bort den strandvilla eller annan byggnad, som han satt upp i trots mot lagen.

I detta sammanhang kan jag, herr talman, inte låta bli att fråga herr Åhman, hur han i dag ser på frågan om fängelsestraff eller icke fängelsestraff. Såvitt jag har kunnat följa herr Åhmans åsiktsbildning på denna punkt är gången ungefär följande. I strandlagsutredningen, där herr Åhman var ledamot, följde han, ehuru med viss tvekan, majoriteten och föreslog alltså fängelsestraff i 8 §. I tredje lagutskottet, där herr Åhman också var ledamot, greps han av tvivel och ånger över denna hårdhet och avgav en reservation, där han yrkade att fängelsestraffet skulle tagas bort. Detta var en — enligt min mening — fullt riktig åsiktsändring. Vad har då inträffat under det förflutna året som kan ha förmått herr Åhman att ännu en gång revidera sin uppfattning, eftersom han denna gång instämt med utskottsmajoriteten? Jag vill till sist endast uttala den förhoppningen, att herr Åhman inte befinner sig på glid i riktning mot den bondeförbundskvartett, som vill införa dödsstraffet även i fredstid.

Fru TORBRINK (s): Herr talman! De motioner som reservanterna i tredje lagutskottet åberopar för sitt yrkande om strandlagens upphävande eller, alternativt, om vissa ändringar i densamma, är gengångare från den tid, då den provisoriska strandlagen beslöts, nämligen år 1950. De gick igen i fjol i anledning av propositionen rörande den definitiva strandlagen och, som

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

sagt, förebringas argumenten också i år sedan strandlagen varit i kraft endast under tiden från årsskiftet.

Någon nämnvärd erfarenhet om hur denna strandlag verkar, har man givetvis inte hunnit få under denna korta tid och därför kan man inte heller åberopa annat material än det som fanns då strandlagen definitivt antogs vid 1952 års riksdag. Det bör kanske i detta sammanhang framhållas, att med ytterst få undantag alla remissyttrandena gick ut på att en speciell lagstiftning om våra stränder vore både berättigad och befogad. Herr Munktell har också vidimerat, att det icke råder någon tvekan på den punkten. Det är bara fråga om hur lagen bör utformas. Utskottsmajoriteten hänvisar till sitt yttrande över propositionen om strandlagen.

Nu har visserligen herr Cassel skildrat ett dramatiserat händelseförlopp om fiskargubben som skulle komma i fångelse om han inte följde strandlagens bestämmelser. Det är emellertid någon-ting som inte behöver befaras. Anledningen till att dessa bestämmelser om fångelsestraff har infogats i lagen är herr Cassel bekant. Det har skett för att uppnå överensstämmelse med byggnadslagen, som upptager straffbestämmelser av motsvarande innehåll. Det har också tidigare sagts ifrån i denna kammare vid olika tillfällen, att frihetsstraff endast skall ifrågakomma i rena undantagsfall, nämligen då överträdelserna är av särskilt svårartat slag.

Vad gäller frågan om ersättning för bebyggelseförbud så har ju den, herr Munktell, varit uppe och det kan i det sammanhanget ha sitt intresse att konstatera att lagrådet inte hade riktat några invändningar mot utformningen av ersättningsregeln vid den tidpunkt då frågan var aktuell. Detta säger ju en hel del, tycker man.

För övrigt skall jag inte ta tiden mycket längre i anspråk. Man bör se hur strandlagen kommer att verka. Syfte-

målet med den är ju ändock att ge det stora flertalet av Sveriges folk möjlighet att njuta av sommaren vid våra stränder även om man inte är ägare till mantalsatt jord eller annan mark, så att man inte, vart man kommer, skall behöva finna anslag om »enskilt område» o. s. v.

Om frågan angående ersättning o. d. till strandägarna har resonerats och kannstöpts såväl i strandutredningen som i utskottet. Det finns därför inte någonting att tillägga. I sin iver att bevaka strandägarnas rätt har emellertid reservanterna till och med tagit upp en sak som faktiskt redan finns införd i strandlagen. Reservanterna anser, att kostnaderna för besiktning skall stanna på statsverket. Detta är just vad som står i 4 §. Det är naturligtvis ett förbiseende, men det vittnar om att man här gått litet för raskt till väga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i förevarande ärende.

Herr ANDERSSON i Ryggestad (s):
Herr talman! Det finns knappast någon anledning att taga upp en debatt om strandlagen och dess vara eller icke vara. Riksdagen har ju tidigare vid två tillfällen ganska ingående diskuterat denna fråga. Första gången torde det ha skett hösten 1950, när vi behandlade förslaget om provisorisk strandlag. Om jag inte missminner mig, rådde den gången ganska delade meningar om lagen. Ifrån högerpartiets sida yrkades även då på avslag på den provisoriska lagen, under det att man från folkpartiets och bondeförbundets sida inte hade så mycket att invända mot själva lagen. Dock fanns det vissa detaljer, som man inte helt gillade, närmast då ersättningsreglerna och bestämmelsen om hur långt ifrån strandlinjen bebyggelseförbudet skulle sluta. Men även när den definitiva lagen antogs förra året diskuterades den rätt ingående. Då var ju läget något annorlunda. Hö-

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

gerpartiet vidhöll sin tidigare ståndpunkt och gick på avslagslinjen, under det att folkpartiet och bondeförbundet slöt upp på utskottets sida. Det var ändock små detaljer som diskuterades. Allt detta ger mig anledning att säga, att när vi tidigare så grundligt diskuterat denna fråga, det väl inte funnits skäl att taga upp den i år.

Nu har ju högern i en motion här i kammaren yrkat på dels ett upphävande av lagen, dels, om detta inte skulle vinna riksdagens bifall, uppmjukningar av lagen. Tydligt trorde inte motionärerna att möjligheterna är så stora att få lagen upphävd. Men när motionärerna liksom reservanterna hemställer om lagens upphävande, medger de ändå, att förbud mot viss strandbebyggelse behöves. De erkänner det berättigade i att möjligheter beredes befolkningen till bad och rekreation och att den inte helt och hållet utestängs från stränderna. De tror att det skall gå att lösa detta genom byggnadslagens bestämmelser. Det går i så fall endast delvis. Jag ber att få erinra om att där det finns detaljerade byggnadsplaner och dessa områden sträcker sig ned till stränderna, finns ju möjligheter att få förbud för strandbebyggelse. Men i övrigt, där det är glesbebyggelse, kan man ju inte med byggnadslagens hjälp hindra strandbebyggelse.

När man kommer över till vad reservanterna här har föreslagit beträffande uppmjukningen, är det ju formuleringen »erfordras för försvaret, jordbruket, fisket, skogsskötseln eller den allmänna samfärdseln», som reservanterna vill ha ändrad till »uteslutande avses» etc. Det var väl redan i utredningen, som min ärade vän herr Cassel tog upp detta yrkande, och motionärerna liksom reservanterna har här föreslagit detsamma. Jag ber då att få erinra om att departementschefen inte fann detta vara av så stor betydelse som man har velat göra gällande. Han säger i propositionen till 1952 års riks-

dag: »För egen del kan jag ej finna, att skillnaden mellan det av majoriteten inom utredningen förordade uttrycket 'erfordras' och det av reservanten föreslagna 'uteslutande avses' praktiskt sett är så stor som man på vissa håll velat göra gällande.» Och på den linjen, herr talman, har ju också utskottet gått.

När det gäller frågan om från vilken tidpunkt ersättningen skall utgå, har reservanterna ingen som helst förståelse för detta, utan de menar tydligen, att den värdestegring, som eventuellt inträder ifrån det förbudet förordnades och till dess dispensansökan var avslagen, helt skall tillkomma den enskilde jordägaren. Det är klart att man kan diskutera detta, men å andra sidan finns ju dessa bestämmelser i byggnadslagen och torde kunna tillämpas, och det är skäl i att man tillämpar dem även här.

Reservanten herr Munktell pekade också på att denna lag betyder ett intrång i jordbruksbefolkningens rättigheter. Är det inte också på det sättet, herr talman, att det finns ett mycket stort antal jordbrukare i detta land, som inte har strandrätt och följaktligen inte skulle kunna ha möjligheter att komma till stränderna, om dessa strandområden bleve helt utbyggda. Det finns säkerligen lika många jordbrukare i detta land som har direkt nytta av denna lag som det kan tänkas att det finns jordbrukare, som själva känner att det blir intrång för dem. Jag är fullkomligt övertygad om att det finns stora grupper ute på den svenska landsbygden, som dock erkänner denna lags berättigande.

När man kommer till den sista punkten, som reservanterna har tagit upp, nämligen frågan om fängelsestraff, är det ju klart att den saken kan diskuteras. Herr Cassel målade ju mycket mörkt, när han skildrade en vandring från cell till cell i ett fängelse, där det i cell nr 1 satt en mördare, i cell

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

nr 2 en annan större brottsling och i cell nr 3 en fattig fiskargubbe, som hade envisats när det gällde strandlagen och dömts till fängelse. Detta lät ju mycket illa, men strax efteråt erkände ju herr Cassel att det var fantasier. Ja, visst är det fantasier, herr talman, men då tycker jag inte heller att det tjänar någonting till att uppbygga kammaren med dessa fantasier, utan man bör väl hålla sig till verkligheten sådan den är. Jag ber att i det fallet få erinra om att utskottet också har understrukit just att frihetsstraff skall tillgripas endast i rena undantagsfall, då överträdelsen är av särskilt svårartat slag. Det torde väl inte komma att bli på det sättet som herr Cassel så mörkt siade om, att man kan räkna med att i den och den cellen sitter en människa, som har förbrutit sig mot denna lag. Å andra sidan finns ju denna bestämmelse i byggnadslagen, och man vill ha en viss samstämmighet i dessa lagar.

Herr talman! Jag skall sluta med att påpeka, att denna lag bara har varit i kraft två och en tredjedels månader. Ingen har ännu kunnat se dess verkliga verkningar, och man vet ju heller inte mycket om hur det kommer att bli i framtiden. Jag tycker nog att herrarna, som här har motionerat, borde ha lugnat sig ett tag och sett tiden an, sett hur det i verkligheten kommer att gå, innan man gett sig in på denna sak.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ÅHMAN (fp): Herr talman! Jag skall be att med så få ord som möjligt få framföra mina synpunkter på denna fråga. Det kanske vore frestande att beröra de inlägg, som har hållits tidigare i dag. Beträffande herr Munktells anförande skall jag emellertid inte ge några repliker. Han framför högerns åsikter i denna fråga, och de debatte-

rades ju utförligt föregående år vid den definitiva lagens genomförande.

Jag är kanske nödsakad att göra en del kommentarer till det anförande som hölls av min kamrat i strandutredningen, herr Cassel. Jag skall inte alls beröra hans fantasier — det tror jag inte är nödvändigt. Det kan dock hända att hans fantasi medverkade när han beskrev min inställning till vissa problem i detta sammanhang. Herr Cassel vet emellertid, att vi i strandutredningen debatterade dessa frågor i alla detaljer och att vi i vissa avseenden rent principiellt var på samma linje men hade olika metoder för vårt arbete i strandutredningen. Jag utgick från att man här skulle söka åstadkomma det bästa möjliga och vinna så mycket gehör som möjligt för de synpunkter och ståndpunkter man hade i de olika spörsmålen. Herr Cassel däremot utgick tydligen från andra förutsättningar. Han förklarade att han under alla förhållanden skulle komma att reservera sig och sökte inte utöva inflytande på utformningen av utredningens betänkande.

Herr Cassel är bekymrad för min själ och tror att jag är på glid mot barbari och att jag vill återinföra dödsstraff. Jag kan trösta honom med att han inte behöver ha några bekymmer i det avseendet. Min respekt för livet sträcker sig säkerligen längre än de flesta andra ledamöters, så på den punkten behöver inte herr Cassel ha några bekymmer.

Jag kan emellertid, herr talman, inte underlåta att påpeka, att jag fortfarande anser strandlagens syfte att bereda allmänheten tillfälle till bad och rekreation vid våra stränder vara fullt berättigat. Jag anser att resonemanget om att detta kan ske på annat, ur markägarnas synpunkt mera tillfredsställande sätt icke är hållbart. Det är icke bevisat att man med byggnadslagens nuvarande lydelse skulle kunna nå detta syfte. Lika litet har man kunnat visa hur det skulle bli möjligt att förmå

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

kommunerna att förvärva härför erforderliga områden i tillräcklig utsträckning utan att ingripa i kommunernas självbestämmanderätt. Man förstår ju också av högerns alternativa yrkande i denna fråga, att den anser ett upphävande av strandlagen icke tänkbart. Det är ju ganska naturligt. En lag, som antages ena året av en betryggande majoritet och som har en betydande uppgift att fylla, kan ju inte rimligen upphävas året därpå efter att ha varit i kraft cirka två månader. Man kan ju inte ha fått någon som helst erfarenhet av hur detaljerna i lagen verkar, och några nya skäl har ju heller inte framkommit i dag eller under utskottsbehandlingen. Jag har alltså ingen anledning att biträda högerns yrkande om upphävande av strandlagen och yrkar därför bifall till utskottets hemställan i punkten A.

På de olika detaljerna i lagen kan man givetvis anlägga olika meningar från olika utgångspunkter. Utformningen är ju ett resultat av kompromisser i såväl utredningen som utskottet mellan olika meningar och intressen. Remissinstansernas uttalanden i olika detaljer har ju också haft inflytande på de olika gruppernas ställningstagande i såväl utskotts- som kammarbehandlingen av lagförslaget.

I detaljen beträffande fängelsestraffet har jag fortfarande samma mening som i fjol, nämligen att det är obehövt och onödigt utmanande mot markägarna. Dock tror jag inte att det kan komma att tillämpas, om jag tar hänsyn till domstolarnas praxis på hithörande områden, i synnerhet efter utskottets uttalande att frihetsstraffet uppenbarligen skall tillgripas endast i rena undantagsfall, då överträdelsen är av särskilt svårartat slag. Jag kan inte tänka mig att det skulle komma i fråga annat än möjligen mot någon alltför skrupelfri s. k. tomtjobbare. Att det skulle komma att användas mot någon bland den redbara bofasta skärgårdsbefolkningen finner jag fullständigt uteslutet.

Jag har emellertid önskat en delvis annan utformning av utskottets motivering på denna punkt, då jag anser att det förhållandet, att fängelsestraff finns med i byggnadslagen, icke är en fullgod motivering för att det skall finnas med i strandlagen, där man rör sig med betydligt mindre ekonomiska värden än i byggnadslagen. Men då nu utskottet nöjt sig med att hänvisa till att byggnadslagen upptager en straffbestämelse av motsvarande innehåll och strukit den något utmanande satsen i fjolårets utlåtande, att det icke torde finnas anledning att tillämpa en mildare straffskala i strandlagen, har jag, herr talman, avstått från att reservera mig på denna punkt och godtager utskottets hemställan under punkt B.

Herr talman! Jag finner högermotionärernas yrkande om att så kort tid efter lagens ikraftträdande upphäva densamma och i stället tillämpa byggnadslagets bestämmelser något underligt, när man samtidigt alternativt yrkar avskaffande av en bestämmelse i strandlagen, som ju ingår i byggnadslagen och som de inte synes ha något att invända emot i den lagen. Enligt vanlig praxis vidtar man ju inte ändringar i en antagen lag förrän man haft någon erfarenhet av dess verkningar. Jag kan, herr talman, följaktligen inte finna annat än att högermotionen i dagens läge närmast måste betraktas såsom en demonstration utan reellt syfte. Givetvis anser jag det inte omotiverat, att lagen blir föremål för en översyn, då man får någon erfarenhet av de olika bestämmelsernas verkningar, och att då fängelsestraffet kan och bör avskaffas.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr HANSSON i Skegrie (bf): Herr talman! Jag skulle kunna instämma med herr Åhman i att intrycket av denna debatt i viss mån är, att det hela kanske liknar en demonstration från motionärerna och reservanterna.

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

Jag tror man kan konkretisera vad det här är fråga om, om man säger, att här gäller det att välja mellan att låta den utveckling som hittills har varit fortgå eller inte. Låter man den hittillsvarande utvecklingen fortgå, så inträffar det kanske, att man efter inte så lång tid finner, att de bästa strandtomterna innehas av förmöget folk ifrån tätorterna och av folk som genom en lång semester kan utnyttja en sådan tomt för privata ändamål och att den övriga Ortsbefolkningen blir hänvisad till platser, som inte är lika goda vare sig som fritidsområden eller som badplatser. Jag tror inte att herrar reservanter och herrar motionärer vill att den utvecklingen skall fortsätta. Det har också här sagts av herr Munktel, att alla är överens om att bebyggelse vid stränderna skall förhindras. Detta får väl uppfattas som ett uttryck för att man inte vill slå vakt om dessa som under senare år lagt under sig de bästa strandtomterna.

Nu har det sagts, att vi inte har någon erfarenhet av denna lag med hänsyn till den korta tid som den varit gällande. Erfarenheten från mitt eget län är dock, att länsstyrelsen farit mycket varsamt fram. De områden, som man belagt med byggnadsförbud enligt strandlagen, har varit smala remсор på ca 30, 40 och 50 meter. Det är egentligen endast den rena strandremsan man har lagt under byggnadsförbudet. Det har till och med hänt, att vederbörande kommuner har ansett, att de förbudsbelagda områdena varit för små och därför gått i författning om att utöka desamma.

Jag skulle emellertid vilja få ett närmare besked om vad reservanterna menar med att byggnadslagen skall användas. I utskottet har vi sagt, att byggnadslagen inte är tillämplig. Om man skulle använda byggnadslagen, skulle man närmast kunna använda den s. k. generalplanen. Nu är det emellertid så, som sagts i utskottet, att ingen enda kommun i vårt land har lagt ut någon generalplan, och ingen generalplan

finns heller under förberedande i vårt land. Jag tror att detta visar, att man inte så gärna ger sig in på denna lagstiftning.

Inom parentes vill jag säga, att enligt min mening åtminstone är byggnadslagen den strängaste jordlagstiftning vi har nu. Den anser herrarna, att vi skall använda i stället för strandlagen. I den utredning som föregick denna lagstiftning skaffade vi upplysningar om huruvida man använder sig av generalplan. Vi fick då exempelvis det beskedet, att inom ett litet samhälle på ostkusten hade man sökt använda byggnadslagen. Det har emellertid åsamkat detta lilla samhälle en kostnad på 70 000 kronor.

Därtill kommer ju, att om man skall använda byggnadslagen och införa generalplan och uppnå den verkan som man här åsyftar med generalplan, så måste den fastställas av andra myndigheter, antingen länsstyrelsen eller Kungl. Maj:t. Alltså blir det en extra omgång i regleringsavseende, som kommunerna då får vara med om. Såvitt jag har kunnat inhämta ligger det till på det viset, att om en kommun lägger ut en generalplan och i den generalplanen lägger in ett stycke fritidsområde, så blir kommunen skyldig att lösa in detta stycke, därest nämligen, som det heter, värdet av denna mark kommer att stå i uppenbart missförhållande till det tidigare värdet. Det är naturligtvis den enklaste sak i världen för en ägare av sådan mark att visa just detta. Han behöver bara visa, att han vill sälja en tomt på detta område, som man tagit undan till fritidsområde. Då kan man säga, att värdet av denna mark kommer att stå i uppenbart missförhållande till det tidigare, och då får kommunen köpa in hela området och åsamkas kostnader även för detta. Jag måste säga, att jag förstår inte finessen i att man här vill flytta de kostnader som det nu är fråga om från statsverket till de enskilda kommunerna. Jag kan inte

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

finna någon konsekvens i herrarnas politik, när man ibland säger att man vill sänka skatterna men vid andra tillfällen såsom nu begär att kommunerna skall åsamkas betydande kostnader för att sätta byggnadslagen i kraft för samma ändamål som nu strandlagen åsyftar. Dessutom säger herrarna, att Ni vill ha bort regleringssamhället. Såvitt jag begriper blir det ett betydligt större regleringsväsende att använda byggnadslagen i stället för strandlagen. Detta gäller i de fall, då kommunerna själva äger marken.

I de fall då kommunerna icke äger marken föreslår reservanterna och motionärerna, att kommunerna skall köpa eller arrendera jorden. Ja, visst kan kommunerna göra det, men då kan ju det förhållandet inträffa, att en kommun köper en strandremsa, men sedan kommer invånarna från en annan kommun, låt oss säga en tätort, och fullständigt översvämmar detta område. Invånarna i den kommun, som köpt området, kan bli fullständigt utträngda av en annan kommuns invånare. Hur har herrarna tänkt sig lösa den frågan att tillförsäkra kommunernas egna invånare möjlighet att fritt få använda sig av det strandområde, som kommunen har åsamkats stora kostnader för att förvärva?

Jag för min del tror inte på sådan välgörenhet kommunerna emellan, att den ena kommunen åtager sig kostnader och sedan låter andra kommuners invånare översvämma ett sådant område. Det gör, herr talman, att när jag försöker tänka mig in i de rekommendationer, som motionärerna och reservanterna anvisat, så kan det inte hjälpa att jag tycker att dessa ganska mycket liknar svepskäl för att komma ifrån det hela och för att få den ordning, som nu gäller, bestående för framtiden.

Jag skall inte så mycket diskutera den gamla stridsfrågan om huruvida det »tidigare värdet» eller det värde som gäller, då marken läggs under be-

slag, skall tillämpas. Jag vill bara säga att man ifrån reservanternas och deras partis sida utan att protestera har godtagit bestämmelsen om det s. k. »tidigare värdet», när det gällt byggnadslagen och väglagen. Jag drar den slutsatsen, att när det gäller jordlagstiftningen, där stadsintressena kolliderar med jordägarintressena, då låter herrarna stadsintressena väga över, men i de fall då det gäller jordlagstiftning i övrigt låter man jordägarintressena framstå som det väsentliga.

Jag skulle vilja till herr Cassel säga litet utöver vad herr Åhman sade. Herr Cassel drog upp en synnerligen intim bild från fängelset, där dessa ohyggliga personer satt i sina celler jämte den stackars fiskargubben som inte gjort annat än överträtt strandlagen. Men, herr Cassel, om vi använder det recept som herrarna själva rekommenderar och använder byggnadslagens generalplan i stället, så blir det mycket större områden som faller under dessa bestämmelser, och följaktligen blir det många flera fiskargubbar och många flera jordägare som löpa risk att få befolka fängelserna. Nu sade herr Cassel att där satt bara en sådan, och det är kanske därför att vi går så milt fram genom att ta strandlagen och icke en mycket hårdare lagstiftning på detta område.

Herr MUNKTELL (h) kort genmäle: Herr talman! Bara en kort replik.

Fru Torbrink gjorde en olycklig parallell med lagrådet. Att man här följt lagrådet får anses bero på den olika vikt som läggs vid remisserna. Jag erinrar om hur kraftigt lagrådet avstyrkte, när det gällde ändringar i expropriationslagen, bara för att ta ett exempel ur högen.

Särskilt herr Hansson i Skegrie — men även herr Andersson i Ryggestad — ber jag att få tacka för den enklare föreläsning i juridik beträffande byggnadslagen, som meddelades mig. Det är all-

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

deles uppenbart — det kan inte herr Hansson förneka — att byggnadslagen kan användas. Jag gav exempel på när den användes, men jag framhöll också svårigheterna. Jag sade att det kan ta tid, och det kan vara vissa svårigheter i olika avseenden, som jag här inte tänker fördjupa mig i. Men vad herr Hansson icke bemötte på något sätt och som är av avgörande betydelse är att en grupp medborgare blir lidande för att tillgodose en annan grups visserligen mycket berättigade intresse. Jag tycker att här borde vara ett område, där intresseprincipen skulle få spela en avgörande roll.

Herr Hansson i Skegrie har inte heller på något sätt bemött påståendet att strandlagen drabbar mycket olika. Där skulle jag kunna knyta an till vad herr Andersson i Ryggestad sade, nämligen att det finns en mängd lantbrukare, som inte har någon strand. Ja visst — men det visar ju bara hur oerhört ojämnt lagen träffar, sådan den är utformad.

Herr CASSEL (h) kort genmäle: Herr talman! Min liknelse med de fyra cellerna tycks ha väckt viss förvirring på en del håll, och somliga tror, att det inte finns någon i cell nummer fyra. Jag tror inte heller att där kommer att sitta några fastighetsspekulanter. Dessa fastighetsspekulanter, som exploaterar strandområden, är inte på något sätt hämmade i sin verksamhet av strandlagen. De har inte något intresse av att ha stränderna bebyggda, ty de har så stora marker, att de vill ha fria områden nere vid stranden och få ett visst djup å bebyggelsen. Nej, den som blir lidande på strandlagen är den som har en liten gård med en smal strandremsa utan bebyggelsemöjlighet bakom. Det låter kanske sentimentalt men de som blir lidande på denna lag är de små jordägarna och fiskargubbarna ute i skärgården.

Vi diskuterade fängelsestraffet för ett år sedan, och jag kan inte under-

låta att nu åter understryka, att det är alldeles fel att stadga fängelsestraff i detta sammanhang. Vid debatten för ett år sedan var det också 98 av denna kammars ärade ledamöter som var av samma uppfattning. Jag förstår inte varför man här skall slå omkring sig med hårdare straff än som i det aktuella fallet står i överensstämmelse med rättsmedvetandet att utmäta. Jag tycker inte det är riktigt att komma med ett sådant hot i största allmänhet, utan man skall nöja sig med ett straff, som passar för den förseelse vederbörande gjort sig skyldig till. Vi vill ju på alla andra områden försöka humanisera strafftillämpningen, och detta är i många fall riktigt, och då skall man inte på ett speciellt område av detta slag drämma till med extra hårda straff.

Herr HANSSON i Skegrie (bf) kort genmäle: Herr talman! Herr Munktell sade, att jag hade hållit en föreläsning i enklare juridik. Jag vill då upplysa herr Munktell om att den undervisning i juridik jag bidragit med när det gäller generalplanen, den har jag fått direkt av en hovrättsassessor, och jag vet inte om undervisningen i juridik i detta land är så dålig, att en man i den juridiska graden inte har kommit längre än till vad som här kallas enklare juridik.

Sedan sade herr Munktell, att det här bara är en liten grupp människor, som blir lidande. Ja, herr Munktell, alltid när det är fråga om jordlagstiftning är det två intressen som kolliderar. I det här fallet är det jordägarnas och samhällets intressen, som står mot varandra. Men sedan har vi ju alla de människor i detta land, som inte har råd att köpa en strandtomt och inte har tillräckligt lång semester att använda sig av en sådan tomt. Jag vill säga till herr Munktell, att i ett välordnat samhälle får ingen driva sina intressen för långt. Samhället får inte gå fram hur hårt som helst mot jordägarna i jord-

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

lagstiftningen, men inte heller jordägarna får driva sina intressen in absurdum. Gör de det, och om samhället förfar på samma sätt, så hamnar vi i ett läge, där samhället kommer att utnyttja sina maktresurser gentemot jordägarna. Och som jag tolkar praktisk politik anser jag, att det är lyckligast när dessa två intressen kan enas om en kompromiss, och det tror jag vi har lyckats med, åtminstone något så när, i de hittillsvarande jordlagstiftningsåtgärderna.

Herr talman! Jag hälsar med den största tillfredsställelse att man från motionärernas och reservanternas håll inte i år har rört vid ett par andra jordlagstiftningsfrågor, som man tidigare nästan varje år har dragit fram, nämligen jordförvärvslagen och lagen om förköpsrätt. Jag hoppas att man, när en tid har gått, skall finna även denna lag acceptabel.

Herr PERSSON i Appuna (s): Herr talman! Jag lovar att fatta mig kort. Det är bara tio månader sedan vi diskuterade denna fråga här i kammaren, och de synpunkter som då framfördes var väl i stort sett desamma som anförts här i dag.

När vi antog denna lag kunde vi konstatera att praktiskt taget samtliga remissinstanser hade tillstyrkt densamma och ansåg, att den hade sitt berättigande. Jag tycker att man även i dag bör framhålla, att det inte bara var remissinstanserna som tillstyrkte lagförslaget. Under debatten här i kammaren begärde nämligen bland andra också en prominent ledamot av denna kammare, en professor från högern, herr Håstad, ordet och anförde följande, som jag ber att få citera:

»Jag vill börja med att klart säga ifrån, att jag tillhör dem som anser att det förr eller senare måste vara ofrånkomligt med en lagstiftning av här ifrågavarande slag. Det måste vara ett samfällt intresse i vårt land, solfattigt som

det är, att de många fagra stränderna kan bli föremål för ett så livligt friluftsliv som möjligt.»

Jag tycker att man även från högerens sida bör ha ett sådant här uttalande i minnet, ty det har ju ändå sin betydelse att man här fått konstaterat, att det har skett en del förändringar.

Jag skall inte ta upp någon polemik med herr Åhman. Han har, såvitt jag kan se, kommit på bättre tankar efter den diskussion som fördes här förra året. Det nya argument herr Åhman i dag använder är att han har respekt för livet långt mer än vad många andra av denna kammarens ledamöter har. Det är ett viktigt, ett mycket viktigt konstaterande, tycker jag.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NYBERG (fp): Herr talman! Jag har ju vid behandlingen av denna fråga i utskottet anslutit mig till den mening som omfattas av utskottsmajoriteten, låt vara att jag, som framgår av utskottsutlåtandet, inte varit närvarande vid justeringen. Detta betyder dock inte att jag är nöjd med denna lag i alla delar; för mig var det avgörande att jag ansåg det fruktlöst att så här kort tid efter lagens ikraftträdande yrka på några ändringar i densamma. Jag tycker mig också ha funnit av herrar Cassels och Munktells anföranden här i dag, att även de anser att de är ute i något för god tid i denna fråga.

Jag vill instämma med herr Åhman i att strandlagen har en uppgift att fylla. Högermotionärerna tycks anse att 1947 års byggnadslag ger myndigheterna möjlighet att reglera bebyggelsen så att allmänheten inte kommer att utestängas från de stränder, som är lämpade för bad och friluftsliv. Om det nu verkligen förhölle sig på detta sätt skulle denna lagstiftning inte behövas, men då skulle den inte heller behöva

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

utnyttjas när den nu en gång har beslutats, utan den skulle bara bli en lag på papperet. Så är emellertid inte fallet.

I motionen från högerhåll erinras om att strandlagen mött stark opinion »i synnerhet inom Stockholms skärgård». Om detta är riktigt, och jag vill inte bestrida att så är förhållandet, måste det tyda på att vederbörande myndigheter i vart fall funnit att lagen fyller en uppgift, som man inte helt kan klara av med hjälp av 1947 års byggnadslag. Jag vill också ytterligare understryka just detta att jag tror inte man kan komma fram på något sätt här utan att man på ett eller annat vis träder den enskildes intresse för nära; det är en konsekvens som man måste räkna med. Jag vill bara understryka att lagen givetvis bör användas med allra största försiktighet.

Jag nämnde att jag inte till alla delar är nöjd med strandlagen som den nu ser ut. Den har sina skönhetsfläckar, jag syftar då närmast på, liksom många andra talare gjort, just denna bestämmelse om fängelsestraff. Jag vill framhålla att jag inte alls har ändrat mening sedan i fjol, när jag röstade emot denna bestämmelse vid voteringen här i kammaren. Enligt min mening borde sista meningen i 8 §, där fängelsestraff stadgas, helt utgå. Det påpekas visserligen att en liknande bestämmelse finns i byggnadslagen. Detta framhölls av bland andra herr Andersson i Ryggestad, och jag medger att det är ett skäl att det finns en motsvarande bestämmelse i en annan lag. Men det hindrar inte att jag liksom många andra finner att bestämmelsen är något anstötlig, och jag ifrågasätter om denna bestämmelse om fängelsestraff verkligen har någon resonans i det allmänna rättsmedvetandet.

Nu har jag alltså gått med på utskottsmajoritetens beslut här i alla fall, och det beror på den praxis som utformats här i riksdagen, nämligen att

man inte ändrar på en lag omedelbart efter det den trätt i kraft. När högermotionen väcktes här hade ju endast 27 dagar gått sedan strandlagen gjordes definitiv, och när frågan i dag behandlas är det endast 2 månader och 11 dagar sedan lagen trätt i kraft. Jag har ju för min del varit med ganska kort tid här i riksdagen — relativt kort tid i varje fall — men jag har dock lärt mig inse det fullständigt hopplösa i att få till stånd en ändring i en lag, som så nyligen antagits. Nu hoppas jag för min del i likhet med herr Åhman, att man inom ett eller annat år skall få en översyn av denna lag och att man skall kunna operera bort de detaljer, som kan befinnas mindre lämpliga och till vilka jag i första hand räknar bestämmelsen om fängelsestraff. Jag tror att detta är en förhoppning, som inte bara finns inom folkpartiet och högern utan också är representerad inom de andra partierna här i riksdagen.

Herr HJALMARSON (h): Herr talman! I fråga om de rättsliga synpunkter, som ligger bakom vårt ställningstagande i denna fråga, ansluter jag mig helt till vad herr Munktell tidigare anfört. Ett bifall till högerreservanternas linje skulle enligt herr Hansson i Skegrie försvåra möjligheterna att sänka skatterna. Hans tankegång var emellertid enligt mitt tycke något oklar. Det kan väl under alla förhållanden inte vara herr Hanssons i Skegrie mening, att en skattesänkning skulle finansieras av en liten grupp strandägare.

Alla här i kammaren syns vara fullt ense om att det är fantastiskt att tänka sig att fängelsestraff skulle behöva träda i funktion för att vinna respekt för lagen. Men varför skall man då, herr talman, bibehålla en bestämmelse, som inte behövs men som uppenbarligen har framstått som stötande för rättsmedvetandet? När man så starkt understryker behovet av denna lagstift-

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

ning får man en känsla av att tätorterna inte tidigare skulle haft några större möjligheter att klara sina behov av fritidsområden med tillgång till sjöstrand. Detta kan väl dock inte vara riktigt!

Jag vill först här i förbigående endast fästa uppmärksamheten vid att i kommentarerna till byggnadslagen framhåller statsrådet Nordenstam, att byggnadslagen kan användas för att tillförsäkra allmänheten tillgång till stränderna. Jag kanske emellertid härutöver kan få peka på vad man redan tidigare har kunnat göra för att lösa det problem, som man nu inte anser sig kunna klara utan denna lagstiftning. Jag skall endast be att få ge några exempel.

Stockholms stad innehar friluftsområden i Nacka, Tyresta, Åva, Farstanäset, Orhem, Ågesta, Flaten, Älten, Skärholmen, Nibbla, Gålö, Rånö, Natarö, Finnhamn, Sårsö och Grinda, områden som tillsammans uppgår till 7 628 ha. Vidare vet man att stora fritidsområden disponeras dels utmed Öresund av städerna Höganäs, Hälsingborg, Landskrona, Lund och Malmö samt av Lomma köping, och dels utmed Östersjön av städerna Trelleborg och Ystad samt Skurups köping, dels också utmed Ringsjön av Hörby köping. Vid Östersjön har även Dalby, Skivarps, Balkåkra, Tullstorps och Källstorps kommuner fritidsområden, och dessutom har kuststräckor reserverats för fritidsändamål i ett stort antal byggnadsplaner för områden utmed Skälderviken, Öresund och Östersjön.

Städerna Göteborg, Kungälv, Strömstad och Uddevalla samt landskommunerna Askim, Brastad, Foss, Landvetter, Ljung, Resterö, Skaftö, Skredsvik, Tanum och Ucklum har anskaffat områden för bad och friluftsliv o. s. v. Detta endast som en exemplifiering.

Tillåt mig, herr talman, härefter endast att i största korthet säga några ord särskilt med hänsyn till förhål-

landena i mitt eget län. Jag tror inte att det kan vara klokt att upprätthålla hårda förbudslagar, som kommer i konflikt med starka rättsföreställningar hos olika folkgrupper, även om dessa grupper numerärt sett är obetydliga. Sådana ingrepp uppfattas av den enskilde som godtyckliga kränkningar av hans rätt, företagna utan stöd av ett tillräckligt starkt dokumenterat samhällsintresse. Jag tror att strandlagen är ett exempel på ingrepp av detta slag.

Vad är det för slags människor som drabbas av denna lag? Är det sådana stora förmögenhetsägare, som herr Hansson i Skegrie talar om? Är det spekulanter och jobbare, som vill sko sig på bekostnad av en missgynnad stadsbefolkning? Det kanske finns sådana, men utgör de flertalet? Det tror jag inte. För min egen del har jag haft tillfälle att komma i en ganska vidsträckt kontakt med de människor i mitt län, vilkas intressen speciellt beröres av strandlagen, alltså den bofasta befolkningen ute på öarna i skärgården. Dessa kontakter har gett mig åtskilliga lärdomar, och jag skulle vilja sammanfatta sina synpunkter ungefär så här.

Det rör sig här om människor, som får arbeta hårt för vad de i materiellt hänseende kan få ut av tillvaron. Det är högst begripligt om de i kraft av sina egna arbetsinsatser anser sig böra ha rätt inte bara att äga utan även att fritt få disponera sin egendom. Det finns ingen ovillighet hos dem att medverka till att tillgodose stadsbefolkningens rekreationsbehov, men man måste förstå att de omöjligen kan betrakta detta som sin huvuduppgift här i livet. Det har då och då tyvärr gjorts uttalanden, som har givit skärgårdsbefolkningen det intrycket att, om man får begagna det ordet, deras existensberättigande liksom skulle ligga däri, att de gör det möjligt för fastlandsbefolkningen att utnyttja skärgården sommartid, och man har ibland också haft

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

en känsla av att de bestämmande instanserna har sett på skärgården närmast som ett potentiellt fritidsområde för Stor-Stockholm. Det är naturligt att sådana tendenser måste möta ett starkt motstånd från den i skärgården bofasta och där yrkesverksamma befolkningens sida. Strandlagen blev den åtgärd som rågade måttet.

Det måste, herr talman, ligga mycken både oro och bitterhet bakom, när t. ex. en så vidsynt och ansvarskännande prästman som komminister Lindström ute på Möja nyligen apropå denna lag offentligen förklarade: »Vi kräver framför allt respekt för skärgårdens eget värde och respekt för skärgårdsbefolkningen såsom med fastlandsborna likaberättigade och likvärdiga medborgare i Sveriges land.»

En lag, som framkallar sådana stämningar och hos dem, den drabbar, utlöser så starka känslor av att de blir föremål för en orättfärdighet, en sådan lag bör inte vidmakthållas. Jag tror att den i längden gör mera skada än nytta. Man får på detta område söka sig fram andra vägar för att lösa det otvivelaktigt mycket viktiga rekreationsproblemet för städernas folk. I samarbete och förtroende brukar man ju ändå kunna utträta en hel del. Varför skulle man inte kunna pröva den utvägen även här?

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få motivera min anslutning till de av herr Munktell framställda yrkandena.

Häruti instämde herr **BIRKE** (h).

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **ZETTERBERG**: Herr talman! Jag skall inte bemöta de svåra överord som herr Hjalmarson nu gjorde sig skyldig till om lagens innebörd. Det verkar på mig närmast som om han inte hade ordentligt studerat vad den innehåller. Ty gör man det har jag mycket svårt att förstå, hur man kan

bedöma dess verkningar så som han nu har gjort.

Vad jag begärde ordet för att säga var emellertid något om behovet av denna lagstiftning. Även högerreservanterna har framhållit att det är ett intresse som också de vill stödja att alla de människor, flertalet svenska medborgare, som inte har egna strandtomter, inte bara nu utan också i framtiden skall få tillgång till de hästa av våra rekreationsmöjligheter. Detta är också högerreservanterna med om, säger de. Jag kan emellertid inte tycka annat än att det är ett väl platoniskt intresse de hyser för saken. Ty efter att ha fastslagit detta säger man — som nu senast herr Hjalmarson — att för att nå detta syfte behövs inte någon lag. Och herr Hjalmarson åberopade som skäl därför att det på olika ställen finns fritidsområden och andra möjligheter i detta avseende.

På det sättet kan man inte klarlägga behovet av denna lagstiftning. Men det finns ett annat sätt, och det har använts när lagen kom till, nämligen att man frågar de myndigheter och institutioner, som är särskilt sakkunniga på området, och de lokala instanser som arbetar med markproblem och känner till om det finns ett sådant behov. På denna fråga fick vi vid remissen av lagförslaget det svaret, att behov av lagen ansågs föreligga, från alla landets länsstyrelser utom två, från byggnadsstyrelsen, Lantmäteriföreningen och praktiskt taget alla överlantmätare, samtliga länsarkitekter, statens fritidsnämnd och Svenska turistföreningen. Det förhåller sig alltså så, för att sammanfatta, att praktiskt taget alla på detta område särskilt intresserade eller lokalt sakkunniga myndigheter har vitsordat behovet av lagstiftningen.

Herr **OHLIN** (fp): Herr talman! Det var med intresse jag lyssnade till herr Hjalmarson liksom till föregående talare från hans parti, som ju uttryckte

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

en annan mening än den som tidigare uttalats från det hållet, bl. a. av herr Håstad.

Jag konstaterar, att högern enligt sina uttalanden i dag vill lösa problemet men vill att det skall ske på andra vägar än med en strandlag, såsom också statsrådet och chefen för justitiedepartementet nyss påpekade. Skillnaden i syn på detta samhällsproblem torde alltså i själva verket inte vara så stor som den förefaller när man hör en del av högerns argumentering. Om jag skall vara mycket uppriktig, herr talman, har jag en känsla av att man på högerhåll riktigt anstränger sig för att blåsa upp skillnaden i allmän inställning så att den skall bli en så stor ballong som möjligt.

Det är emellertid farligt att blåsa upp ballonger för hårt — det kan hända att de spricker. Det kan hända att folk börjar säga att högern har överansträngt sig en smula, när den försöker lägga upp debatter så som man gjort i dag. Jag vill alltså konstatera, herr talman, att om man utgår från vad som på högerhåll säges och tror att det är allvarligt menat — justitieministern tvivlade på detta, men jag vill gärna tro det — så är skillnaden i allmän inställning inte så stor som den kanske först förefaller.

Vad jag begärt ordet för att säga, herr talman, var inte främst detta, och inte heller var det för att upprepa den argumentering som framförts tidigare här i dag, bl. a. av herrarna Åhman och Nyberg, utan det var för att lätta mitt hjärta med en allmän observation rörande det politiska arbetet i situationer sådana som dagens. Många kanske invänder att det som jag nu kommer att säga är självklart, men då vill jag å min sida genmäla att detta har i varje fall inte varit klart för alla dagens talare.

När det gäller det politiska arbetet i kamrar, i utskott, i kommittéer, har man väl mycket ofta att ta ställning till frågan: Vill man ha ett praktiskt

resultat, vill man ha en förbättring i förhållande till vad man eljest kan uppnå? Eller föredrar man — jag riktar denna fråga närmast till herr Cassel — att få ett sämre resultat men få tillfälle att markera, utan modifikation, sin egen inställning?

Det är ett svårt val. Ingen kritiserar väl på något håll om t. ex. herr Cassel ibland skulle välja på ena sättet och ibland på det andra. Men en sak är uppenbar: vi vet allesammans, att vi understundom är i det läget, att vi har att ta ställning till spörsmålet, om vi önskar omedelbart uppnå ett praktiskt resultat eller om vi — med hänsyn till effekten på längre sikt — föredrar något som man med ett uttryck, som kanske verkar en smula hårt, skulle kunna kalla för en demonstration.

Jag säger det icke i någon dålig bemärkelse.

Nu har herr Åhman mycket klart redogjort för att han för sin del sett sin uppgift vara, både i kommittén och i senare behandling av denna fråga, att uppnå praktiska resultat. Det är alldeles klart att herr Cassel har valt på ett annat sätt, han har valt att demonstrera. Jag säger än en gång att jag inte använder detta uttryck i någon dålig bemärkelse. Men det som är egendomligt, ja ganska överraskande, är att herr Cassel, vars stora skicklighet på många områden de flesta i kammaren är väl bekanta med, här i dag låtsas som om han inte vore väl hemmastadd i dessa det politiska arbetets förutsättningar. Han låtsas som om han vore okunnig om att herr Åhmans verksamhet i denna fråga både har syftat till och uppnått en del praktiska resultat medan vi i varje fall hittills väl inte har sett så mycket av praktiska resultat av det mera extrema ståndpunktstagande som herr Cassel har intagit. Om jag såsom så mycket äldre kammarledamot får lov att ge herr Cassel ett råd, skulle jag vilja säga till honom: Underskatta inte kammarens förmåga att se igenom

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

små manövrar av den art som herr Cassel här försökte i sin diskussion med herr Åhman!

Vi har i folkpartiet försökt att få till stånd en utveckling, en förändring av motiveringarna, av ståndpunktstagandena i denna fråga i den riktning som vi har ansett vara påkallad. Vi har inte på alla punkter uppnått vad vi helst skulle ha önskat, men vi har uppnått en del, och det är mot den bakgrunden man får se våra ståndpunkter.

Nog har väl herr Nyberg, herr Åhman och många andra talare här i kammaren rätt i det, att om en lag är antagen och nyligen har trätt i kraft och man ändå försöker att omedelbart uppnå en del förändringar, så får man vänta ett hårdare motstånd från dem som genomförde lagen än under andra omständigheter. De kommer att säga: Ja, men vi vill först avvakta erfarenheterna etc. Det är väl bl. a. av det skälet som det ibland, inte så sällan, av ett politiskt parti anses motiverat att inte ständigt aktualisera den ståndpunkt man intog i fjol eller i förfjol. Om jag får lov kan jag ju peka på att högern var rätt kritisk mot en del skärpningar av expropriationslagen som skedde 1949. Det är ju en närbesläktad fråga med dagens. Såvitt jag vet har inte högern gjort någon egentlig aktion under dessa fyra år eller tre om man så vill, att få denna expropriationslag ändrad på de punkter, där högern hade en bestämd opposition för fyra år sedan. Möjligen kan det finnas någon enstaka motion som har undgått mig, men i stort sett har högern avstått från att aktualisera denna fråga. Det betyder naturligtvis inte att högern kan anses ha ändrat mening; det har vi ingen anledning att anta. Därom vet vi för närvarande ingenting, utan det betyder bara att högern har ansett att det inte finns någon mening att under rådande omständigheter aktualisera den frågan.

Det borde då inte vara svårt att förstå att även när det gäller strandlagen i

är synpunkter av denna art kan tillmätas och förtjänar att tillmätas en ganska stor betydelse. Jag tycker nog då att det skulle vara tillåtet att uttala det önskemålet att vi bör avstå ifrån argumentering av den typen, att den ene eller den andre har ändrat mening från i fjol, avstå från argumentation vars ihållighet talaren själv genomskådar.

Herr talman! Det var för att säga detta som jag begärde ordet, men jag vill göra ett tillägg. Jag tycker att denna argumentering, som jag här anslutit mig till, har en betydande räckvidd när det gäller en hel del av denna lags mera tekniska paragrafer. Jag tycker emellertid att frågan om fängelsestraff är av ett alldeles speciellt slag. Jag kan inte för min del se att man beträffande den saken kan hänvisa till att man först vill se erfarenheter av den. Det skulle vara lätt att fortsätta herr Cassels mera skämtsamma argumentering därvidlag, men jag tror inte att det tjänar någonting till.

Frågan förefaller mig vara av starkt principiellt betonat slag. Jag tycker därför med den allmänna inställning jag har till frågan att det inte bör vara någon invändning emot att man redan nu markerar sin mening att bestämmelsen om fängelsestraff bör utgå. Det är därför som jag för min del beträffande 8 § kommer att rösta med reservanterna men i övrigt med utskottet.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle: Herr talman! Justitieministern undrade om jag i tillräcklig grad hade studerat lagens verkningar. Jag vill kort och gott svara justitieministern att det har jag verkligen försökt att göra, och jag har gjort det genom att fråga en hel del av de människor i mitt eget län, som har fått praktisk erfarenhet av lagen.

Till herr Ohlin skulle jag bara vilja säga följande. Jag är mycket glad åt att herr Ohlin i den mycket viktiga principfrågan om fängelsestraffet up-

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

penbarligen sluter upp på reservanternas linje. Jag kanske måste säga att jag dock inte visste att min mycket sympatiske bänkkamrat, herr Åhman, hade så trasslat till det för sig att han behövde alla de livräddningslinor som herr Ohlin kastade ut till honom. Vi har för vår del sett frågan om strandlagen som en rättsfråga av en sådan principiell vikt att den fortfarande måste hållas levande. Jag behöver här inte upprepa den argumentation som herr Munktell tidigare har anfört på den punkten.

Herr Ohlin sade emellertid till oss — det är alltid med tacksamhet som jag lyssnar till herr Ohlins råd och erfarenheter, ty jag vet att hans erfarenheter är betydligt mycket mera vidsträckt än mina egna, och jag är alltid intresserad av att försöka lära mig av andra, mera erfarna människor — att högern skall besinna att det kan vara farligt att blåsa upp en ballong för mycket; det kan vara risk att den spricker. Herr talman, ingen kan väl veta detta bättre än min högt ärade vän herr Ohlin.

Herr CASSEL (h) kort genmäle: Herr talman! Herr Ohlin tog mig litet i upptuktelse, och jag är tacksam för att få råd och anvisningar av en mera erfaren kammarledamot om hur man skall uppträda i det politiska livet.

Jag vill säga, att om jag blir kallad att sitta med i en utredning, så betraktar jag det inte som min förnämsta uppgift att där sitta och kompromissa och ge och ta och helt utsudda min egen mening. I synnerhet gör jag det inte när det är andra människors rätt det är fråga om. Jag har ingenting att ge, jag kan inte offra den ene eller den andre strandägarens rätt för att få en kompromiss till stånd. Jag vill säga, att det just på det här området nåddes rätt goda resultat tack vare min halsstarrighet, om jag så får kalla det. Det kom bort, förbudet mot schaktning och trädfällning, som den övriga kommit-

tén var enig om, och det kom också bort, detta att den person, som begär tillstånd att bygga trots förbudet och som sedan får en lantmätare utskickad till sig för besiktning av fastigheten, själv skall betala den besiktningen. Jag hade reserverat mig på bägge dessa punkter. Jag vet inte om departementschefen hade tagit bort dem i alla fall, men jag tycker det är riktigt, när man har en åsikt, att man talar om den, och framför allt vill jag inte gå så långt i kompromissande, att jag riskerar att kompromissa människor ända in i fängelsecellen.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG: Herr talman! Herr Ohlin sade att frågan, huruvida man skulle behålla fängelsestraffet eller inte, var av principiell betydelse och att man därför skulle kunna ta upp den till sakligt avgörande nu, fastän lagen bara har varit i kraft så kort tid. Jag skulle vilja säga att det nog är riktigt, att denna fråga om straffskalan har allmänna och principiella aspekter, men jag skulle just därför vilja varna för att man ändrar den ståndpunkt som man i den delen efter mycket diskussioner och överväganden intog för ett år sedan.

Det är nämligen så, att straffbestämmelsen här är kopierad på den allmänna byggnadslagen, där det finns i princip alldeles likadana byggnadsförbud. Straffet är också följdriktigt likadant i den här lagen.

Vidare måste man se denna straffbestämmelse i jämförelse med andra straffsatter, och för att få en sådan jämförelse gjorde vi i justitiedepartementet under arbetet på strandlagen så, att vi remitterade denna speciella fråga om straffbestämmelsen till straffrättskommittén. Det är den mest sakkunniga instansen på detta område, och den arbetar sedan rätt länge på att jämföra straffbestämmelserna i olika lagar för att få dem att passa med varandra.

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

Straffrättskommittén föreslog att vi i strandlagen skulle ha litet strängare bestämmelser än dem som nu finns där. Den föreslog nämligen att straffet skulle vara böter eller fängelse. Nu tyckte vi att böter skulle vara det riktiga för normalfall, och därför jämkade vi på straffrättskommitténs förslag i den riktningen, att lagen stadgar endast böter som normalstraff men upptar fängelse vid synnerligen försvårande omständigheter.

Så kan man slutligen i sak fråga sig om det finns eller kan tänkas sådana fall där fängelse behövs. Som exempel härpå vill jag nämna ett fall där en person, klart medveten om att han överträder lagen och i syfte att tillskanska sig stora ekonomiska fördelar, bryter mot den. Han vill uppdelat ett stort område, han uppför kanske mycket snabbt monteringsfärdiga sommarvillor där och hinner sälja undan dem innan det kommer någon påföljd. Då kan ju inte han, jobbaren, men väl hans köpare drabbas av den påföljden, att stugorna tas bort. För honom skulle det bara finnas kvar böter, och om detta ingår i en medveten ekonomisk spekulation kan han också i kalkylen ta in dagsböter till ett ganska rejält belopp. Det är för att komma åt sådana målmedvetna sabotage-ringar av lagen som fängelsestraffet är intaget. Det är inte den där snälle fiskaren som skall komma i fängelse, utan det är den målmedvetne tomtjobbaren. Fängelsestraffet skall ju bara användas i de fall där det föreligger vad lagen kallar synnerligen försvårande omständigheter.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag tänkte inte ta upp tiden med att diskutera de synpunkter som justitieministern just nu framfört. Som svar därpå vill jag endast använda utskottets flera gånger upprepade argumentering, att denna sak diskuterades i fjol.

Herr Cassel säger, att detta är en

rättsfråga och att man då inte kan kompromissa.

Men stred inte expropriationslagstiftningen, där högern hade vissa bestämda ändringskrav, mot herr Cassels rättsuppfattning? Och varför har han i så fall inte nu vidtagit några åtgärder under loppet av de tre eller fyra åren sedan lagskärpningen genomfördes för att härvidlag få en ändring till stånd? Resonemanget att man inte kan kompromissa i vad som rör ens rättsuppfattning förutsätter dessutom att det finns en absolut skarp linje mellan rätt och orätt, att man kan säga: Detta är rätt, allting annat är orätt. En sådan situation kan föreligga, men gör den verkligen det i denna fråga? Måste inte just den som anlägger rättsliga synpunkter säga sig, att om man inte kan uppnå det som allra bäst motsvarar ens rättsuppfattning, är det betydelsefullt att man kan få en lagstiftning och en lagtillämpning som dock ligger närmare detta än vad som skulle inträffa om man själv nöjde sig med att demonstrera? Jag tror då, att ett känsligt samvete, om jag får använda det uttrycket, när herr Cassel tar till så stora ord, snarare måste ge utslag för att man försöker uppnå ett bättre resultat hellre än att få lov att deklarerat sin egen uppfattning och sedan nöja sig med ett sämre resultat.

Herr HANSSON i Skegrie (bf): Herr talman! Jag vill bara säga några ord till herr Cassel. Så som jag uppfattade herr Cassels arbete under utredningen, så följde han med behandlingen punkt för punkt och särskilt i den viktigaste av alla frågorna, frågan om ersättningsregeln, utan att yppa någon meningsskiljaktighet. Men när utredningen var färdig, då ställdes ju herr Cassel, jag och herr Ahman inför alternativet att få igenom denna bättre ersättningsregel och i övrigt de bestämmelser som vi ansåg fördelaktiga ur jordägarnas synpunkt mot att vi accepterade straffbestämmelsen.

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

Hade vi följt herr Cassel och icke antagit straffbestämmelsen, hade vi icke varit med om att dirigera utredningens resultat. Vi menade, att vill man vinna någonting i praktisk politik, får man ge efter från bägge håll. Det var det herr Åhman och jag gjorde, och vi lyckades tillsammans med den övriga utredningen åstadkomma en för jordägarna fördelaktig lösning.

Herr Cassel gick sin egen väg, som här tidigare har karakteriserats som demonstration.

Herr Hjalmarson säger, att det är en principalsak för honom att denna lag inte skall finnas till. Men vi har ännu inte fått höra i vad mån byggnadslagen är mildare att använda mot jordägarna än strandlagen. Jag skulle vilja be om en förklaring om den saken.

Herr CASSEL (h) kort genmäle: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet skildrade ett exempel på vad som skulle kunna inträffa: en tomjobbare köper ett stort område och strör ut färdigbyggda trähus. Men, herr statsrådet, det är då inte alls fråga om strandlagen utan om byggnadslagen. Det är typisk tätbebyggelse, och strandlagen är inte till för att skydda mot tätbebyggelse utan mot glesbebyggelse.

Herr Ohlin talar som ofta annars om någonting annat. Han sade att jag borde rusa upp och börja tala om expropriationslagen. Visst kunde jag det. Den överensstämmer inte heller med mitt samvete. Det är många lagar som inte gör det. Men man kan väl inte begära att en ledamot vid varje riksdag skall motionera om alla de lagar han vill ändra, utan man får väl ta den ena då och den andra då, allteftersom det trycker på i samvetet.

Herr LUNDBERG (s): Herr talman! Herr Hjalmarson och herr Munktell talade om äganderättsförhållandena ut-

efter de svenska kusterna. Eftersom de gav en bild av äganderättsförhållandena exempelvis i Stockholms och Uppsala län, som måste vara felaktig, vill jag bara framhålla att om herr Hjalmarson ser efter i Bertil Hedenstiernas utredning om äganderättsförhållandena i Stockholms län, så skall han konstatera att det där säges, att det är folk som bor i Stockholm eller godsägarna som nu äger huvuddelen av skärgården i Stockholms län. Då det gäller Uppsala län så kan herr Munktell, om han går till överlantmätaren, få en karta som visar, att 70—80 procent av Uppsala läns kust ägs av bolag. Herrarna talar å fiskarenas och de små jordbrukarnas vägnar. Strandlagen ger dem nu möjlighet att få tillgång till de strandområden som de förut ägt men som de nu är avskilda ifrån. Jag skulle bara vilja säga till herrarna att studera dessa frågor litet närmare innan de talar om äganderätt.

Och när man här talar om rättsprinciper — dock inte om rättsröta, vilket inte varit så oväntat, eftersom herr Munktell ju har haft ordet här i dag — vill jag fråga: Vill herr Hjalmarson också ha till stånd en ändring beträffande den hävdelagstillämpning, som på 1880-talet gjorde det möjligt för en jordägare i Stockholms län att tillägna sig statlig egendom i sådan utsträckning att han nu kanhända är den störste jordägaren i Stockholms län? Om herr Hjalmarson är villig att tillämpa denna rättsprincip även beträffande de människor, som då berövades sin egendom, skall jag vara den förste som hjälper till med att försöka få en rättelse på den punkten.

Till herr Munktell vill jag rikta den frågan: Är herr Munktell villig att medverka till att åstadkomma fri disposition av exempelvis arkivet vid Lövsta bruk, som kan ge upplysning om hur en del hemman i Hållnäs socken har kommit över till vissa ägare inom Uppsala län? I så fall skall jag vara den

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

förste att öppet visa hur det ligger till med den saken. För närvarande kan visserligen vissa forskare få tillgång till detta arkiv men under mycket sträng uppsyn.

Vidare vill jag fråga: Hur har exempelvis 1950 års lag om gräns mot vatten i praktiken tillämpats? Jo, det har bl. a. skett på det sättet att Korsnäs Aktiebolag — jag vet inte om det är bolaget självt eller möjligen någon jägmästare som inte känner till hävdvunna förhållanden — för närvarande skickar ut arrendekontrakt, som innebär att alla arbetare och andra som har någon liten sjöbod utmed bolagets stränder skall, även om sjöboden kanske är uppförd på en stenkista i vatten, betala från 25 öre till 1 krona per kvadratmeter i arrende för varje år. Så gör man från bolagets sida, när man med lagens hjälp kan skaffa sig vissa rättigheter.

Nu hoppas jag emellertid att vad som hänt i fråga om Korsnäs Aktiebolag skall vara ett enastående exempel i detta sammanhang, liksom också att detta bolags högsta ledning skall se till, att kustbefolkningen i Uppsala län inte berövas en rätt som den haft sedan urminnes tid. Det gäller här markområden, beträffande vilka man med starkt fog kan ifrågasätta om äganderätten verkligen ligger hos bolaget, då det av hävd har varit bygdens befolkning som disponerat de områden som bolaget nu med hjälp av den ändrade lagstiftningen om gräns mot vatten försöker göra till sina.

Jag tror att strandlagen är en välsignelse då det gäller att slå vakt om vissa medborgerliga rättigheter, och jag hoppas att herrar Munktell och Hjalmarson — trots att deras gynnare, om jag så får säga, väl finns bland de stora markägarna — skall förstå att även menige man har berättigade anpråk på att få tillgång till den fria naturen.

Jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HÅSTAD (h): Herr talman! Utan egen förskyllan eller värdighet har jag dragits in i denna debatt, dels genom ett uttalande av herr Persson i Appuna, dels genom herr Ohlins inlägg.

Jag vill i anledning därav framhålla att jag vidhåller den uppfattning som framgår av vad herr Persson i Appuna här nyss citerade. Jag anser att det är ett utomordentligt viktigt samhällsintresse att man skapar möjligheter till friluftsliv, inte minst för befolkningen i våra större städer och tätorter. Men jag måste på förekommen anledning upprepa vad jag vid förra årets debatt med beklagande konstaterade. Enligt min mening borde statsrådet ha kunnat åstadkomma en sådan avvägning av de olika intressena på detta område, att man undviker de diskussioner och motsättningar som sedermera förekommit. Den lösning, som den framlagda strandlagen innebär, präglades av brist på vidsynthet och generositet, och enligt min mening gick man från regeringens sida längre än friluftsfolket självt hade begärt. Jag vill sålunda i allra största korthet erinra om hurusom man gjorde en hårdragning av allemansprincipen som inte har något stöd hos den del av befolkningen som drabbas av lagstiftningen. Jag vidhåller bestämt detta, sedan jag under min semestervistelse i somras haft tillfälle att tala med sådana som beröres av lagen.

Jag vill också fästa kammarens uppmärksamhet på att strandlagen inte ger en jordägare möjlighet till ersättning för annat intrång än som hänförs sig till inskränkning av byggnadsrätten. Om det t. ex. alldeles i närheten av markägarens egen bostad blir en ständig uppehållsplats för campare under flera månader och markägaren därigenom åsamkas verkligt obehag, har inte regeringen visat en svensk domstol det förtroendet att den får pröva frågan om eventuell ersättning.

Jag beklagar att ett problem, som låg så nära en idealisk lösning som i

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

detta fall var förhållandet, inte kunde få en sådan genom att man — jag upp-
repar det — hårdrog allemansrätten.

Till slut, herr talman, vill jag säga några ord om frågan om fängelsestraff. Jag kan förstå dem, som beträffande lagstiftningen i övrigt säger att man måste se till att den blir stabil och att det finns en rättskontinuitet och att det därför inte omedelbart bör företagas några ändringar.

Men man kan väl knappast åberopa dessa argument emot en paragraf om straff som det här är fråga om. Vi vet hur det gick i fjol. Då hängde avgörandet endast på några få röster i denna kammare. Hade det varit votering i första kammaren, vilket inte blev fallet av en ren olyckshändelse, av trötthet hos ledamöterna, är det sannolikt, att utgången där blivit en annan; i varje fall står den möjligheten öppen. Denna bestämmelse om fängelsestraff har tillkommit som en ren sinkadus. Det finns inte någon klar och stark majoritet bakom den från början. Vi vet också, att den skapat en mycket stark irritation.

Det är enligt min mening inte möjligt att så starkt begränsa diskussionen på denna punkt som statsrådet Zetterberg har gjort när han hänvisat till byggnadslagstiftningen. Denna uppfattas av den svenska allmänheten inte såsom riktad mot en enda grupp — detta med rätt eller orätt. Denna speciella lagstiftning däremot uppfattas såsom riktad mot strandägarna. Hade man den uppfattningen i fjol att fängelsestraffet var olämpligt i denna lagstiftning, borde man hysa denna uppfattning även i år. Ingen kan påstå, att lagens effektivitet hänger på denna straffbestämmelse. Ingen kan heller säga, att lagstiftningens stabilitet skulle rubbas, om man i dess sista paragraf gjorde en enda ändring, nämligen om själva straffet. Ifrån de lärrika år jag hade som ung riksdagsman erinrar jag mig från andra lagutskottet en person

som vi alla högaktar, nämligen Emil Olovsson. Han förklarade alltid att i sociallagstiftningen har kriminalisering av brott ingen plats. När vi t. ex. 1947 här behandlade frågan om poliskonflikten — där stod ett samhällets samlade intresse emot en viss grupp — då tog utskottet enhälligt avstånd ifrån fängelsestraff i den fullmaktslag som då föreslagits. Här kan man inte säga, att ett samhällets intresse står emot ett enskilt intresse. Från den lilla gruppens sida ser man det så att ett enskilt intresse, friluftsfolkets, står emot ett annat enskilt intresse. Jag menar, att det hade varit till fördel för lagstiftningen, om man hade kunnat enas om att inte här göra några kriminaliseringar utan åtminstone till en början nöja sig med böter och därmed handla efter principen att i sociallagstiftningen — i realiteten är det här fråga om sociallagstiftning — inte införa större våld än nöden kräver.

Herr talman! Jag kommer i dag som i fjol att avstå från att rösta för den första av mina partivänners reservation, men när det gäller bötesbestämelsen kommer jag liksom i fjol att rösta för reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten A gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid denna punkt fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i punkten A i utskottets utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit

Motioner om upphävande av, alternativt vissa ändringar i strandlagen.

den vid denna punkt fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Cassel begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 147 ja och 28 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten A gjorda hemställan.

Härefter föredrogs *punkten B*; och yttrade därvid:

Herr MUNKTELL (h): Herr talman! Med hänvisning till vad jag förut yttrat ber jag att få yrka bifall till reservationen under B.

Fru TORBRINK (s): Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav först propositioner beträffande det i förevarande motioner framförda förslaget om ändring av 1 § strandlagen, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i denna del dels ock på godkännande av 1 § i den ändrade lydelse, som föreslagits i den vid punkten B avgivna reservationen; och biföll kammaren utskottets ifrågakarande hemställan.

Beträffande 3 § gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på godkännande av paragrafen i enlighet med nämnda reservation; och bifölls utskottets hemställan i förevarande del.

Vidare gav herr talmannen propositioner i fråga om 8 §, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan beträ-

fande denna paragraf dels ock på godkännande av den ändrade lydelse av paragrafen, som föreslagits i berörda reservation; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i punkten B i utskottets utlåtande nr 7, såvitt angår det i förevarande motioner framförda förslaget om ändring av 8 § strandlagen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den ändrade lydelse av berörda paragraf, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 92 ja och 82 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan beträffande 8 §.

På därå av herr talmannen framställd proposition blev utskottets hemställan i punkten B i övrigt av kammaren bifallen.

§ 16.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om en allmän översyn av gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314).

Utskottets hemställan bifölls.

Förevisande av djur vid offentliga föreställningar. — Kreditgivning åt hantverk och småindustri i Stockholms län.

§ 17.

Förevisande av djur vid offentliga föreställningar.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om översyn av bestämmelserna om förevisande av djur vid offentliga föreställningar.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr DICKSON (h): Herr talman! En lång och bitter erfarenhet här i kammaren har lärt mig, att profetior i fråga om utredningars varaktighet, uttalade av i övrigt mycket vederhäftiga personer, ofta kommer på skam. Jag skulle bara i detta sammanhang vilja uttrycka den förhoppningen, att det samfällda tredje lagutskottet må i profetiskt hänseende visa större klarsynthet än nyssberörda enskilda kammarledamöter och att sålunda den utredning, om vilken utskottet visserligen i försiktiga ordalag talar, verkligen måtte komma till stånd snarast möjligt och i varje fall innan våren förrunnit. Jag har intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 18.

Kreditgivning åt hantverk och småindustri i Stockholms län.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 2, över motion om beredande av möjlighet för närings- och kommunikationsrådet i Stockholms län att i likhet med företagarföreningar i andra län utöva kreditgivning åt hantverk och småindustri inom Stockholm län.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp): Herr talman! I sista stycket av utskottets utlåtande finnes en formulering, som jag inte tycker skall få passera alldeles opåtalad. Det heter nämligen på följande sätt: »Enligt utskottets mening bör resultatet av de pågående utredningarna avvaktas, innan frågan om utökning av kreditgivningen till hantverk och småindustri upptages till avgörande.» Denna formulering är sådan att den kan tolkas så, att utskottet har avsett att kammaren skulle göra ett allmänt uttalande beträffande kreditgivningen till hantverk och småindustri, ett uttalande som i så fall skulle föregripa behandlingen av ett par motioner om utökning av kreditgivningen, motioner som är remitterade till stats- och bankoutskotten. Jag har därför, herr talman, velat fästa kammarens uppmärksamhet vid denna formulering, och jag förutsätter att utskottet har syftat på endast den fråga, som vi har att behandla i dag, och att kammaren, när den senare går att besluta om kreditgivningen till hantverk och småindustri, skall vara fullkomligt obunden.

Herr SVENSSON i Alingsås (s): Herr talman! För det första skulle jag vilja hänvisa till den rubricering, som utskottets utlåtande har och som förtäljer vad utskottet haft att yttra sig om. För det andra skulle jag gärna vilja förklara, att den formulering, som har använts av utskottet i fråga om utökning av kreditgivningen, syftar på konsekvenserna av ett bifall till den föreliggande motionen och ingenting annat. Vad som möjligen är av riksdagen remitterat till andra utskott, syftar ingalunda vårt uttalande till att över huvud taget beröra. Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 19.

Interpellation ang. verksamheten vid marinens apteringsverkstad i Karlskrona.

Ordet lämnades på begäran till

Herr NYBERG (fp), som anförde: Herr talman! För någon tid sedan meddelades, att marinens apteringsverkstad på Basareholmen i Karlskrona skulle avvecklas. I huvudsak skulle avvecklingen vara klar redan den 1 mars 1953. Av den i verkstaden sysselsatta arbetskraften — 28 arbetare och fyra tjänstemän — skulle endast åtta tills vidare bibehållas, nämligen för ammunitionsförrådets och skjutfältets behov. De övriga skulle beredas arbete på örlogsvarvet.

Meddelandet om apteringsverkstadsens avveckling kom ganska överraskande för den där sysselsatta personalen, liksom för stadens myndigheter. Åtgärden motiverades med att verkstaden befinner sig i dåligt skick, en sak som bl. a. påtalats av sprängämnesinspektionen. Det bör emellertid framhållas, att underhållet av verkstaden nära nog helt försumrats under de senaste tio åren. Ett 1942 utarbetat förslag till berggrum har hittills — så vitt bekant — icke lett till några åtgärder. Förliket år upprättades som alternativ till berggrum förslag om att låta upprusta den nuvarande apteringsverkstaden.

Skälen till att apteringsverkstaden skulle nedläggas synes sålunda ha varit att lokalerna genom bristande underhåll kommit i ett så dåligt skick, att de icke längre kan anses fylla sitt ändamål på ett rationellt och betryggande sätt. Huruvida detta varit god ekonomi kan diskuteras. Det synes som om de ekonomiska konsekvenserna av att nu avveckla apteringsverkstaden icke blivit till fullo klarlagda. Det förtjänar vidare framhållas, att driften vid denna verkstad gått med vinst. Man kan också peka på ökad omsättning. Denna var sålunda under åren 1950—

1951 250 000 kronor, 1951—1952 320 000 kronor, och för 1952—1953 beräknas en omsättning på 500 000 kronor. Enligt arbetsledningens beräkningar skulle en nu företagen avveckling dra med sig avsevärda förluster på givna beställningar. Några beräkningar angående de kostnader, som skulle uppstå i händelse att verksamheten avvecklades synes icke heller ha gjorts. Det är dock att förmoda, att de komme att uppgå till avsevärda belopp. Det kan ifrågasättas, om icke dessa kostnader varit så stora, att de kunnat täcka verkstadens iståndsättande eller i varje fall täcka en avsevärd del därav. Det förefaller också som om verkstadens betydelse ur försvarets synpunkt icke till fullo beaktats.

Under den tid som gått sedan 1 mars har verksamheten vid verkstaden fortgått som förut. Någon direkt förestående avveckling synes det sålunda icke vara fråga om. Detta har noterats med tillfredsställelse men samtidigt skapat ytterligare oklarhet om verkstadens kommande öde. För den i verkstaden sysselsatta personalen liksom för Karlskrona stad vore det givetvis av intresse att få ett mera bestämt besked på denna punkt.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställer jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande frågor:

Är det herr statsrådets mening att verksamheten vid marinens apteringsverkstad på Basareholmen i Karlskrona bör fortsätta, och om så är fallet

anser sig herr statsrådet kunna ge något besked angående de åtgärder i detta syfte som är att förvänta?

Denna anhållan bordlades.

§ 20.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens andra kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta kammarens kanslistpersonal, den 10 mars 1953.

På därom gjord framställning beviljades stenografen hos kammaren fröken Brit-Marie Ericsson ledighet från sin stenografbefattning från och med denna dag till vårsessionens slut; och förordnades fil. stud. Hans Karlgren att under samma tid uppehålla en stenografjänst hos kammaren.

Vidare bifölls en av kanslisten Göte Schenning gjord framställning om befrielse från och med samma dag från förordnandet att under innevarande session uppehålla en kanslistbefattning. Med anledning härav förordnades fil. stud. Gunnar Ljusterdal att med frånträdande av förordnandet som reservstenograf under samma tid vara kanslist hos kammaren.

In fidem
Gunnar Britth.

§ 21.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 78, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skattefrihet för vissa bidrag till nedbringande av bostadskostnader.

§ 22.

Anmäldes, att Kungl. Maj:ts proposition nr 88, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag, tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 23.

Anmäldes att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner; nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 63, med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m. motionerna:

nr 446 av herr *Widén m. fl.*; och
nr 447 av herr *Jönsson* i *Rosöbol m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 68, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet motionerna:

nr 448 av fröken *Höjer* och herr *Dahlén*; och

nr 449 av herrar *Hall* och *Thapper*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 69, angående statsbidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem motionerna:

nr 450 av herr *Pettersson* i *Degerfors m. fl.*;

nr 451 av fru *Sandström* och herr *Anderson* i *Sundsvall*; och

nr 452 av herr *Jansson* i *Kalix m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 24.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 6.52 em.

In fidem
Gunnar Britth.